

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78: 21

med anledning av propositionen 1977/78: 100 såvitt gäller Arbetsmarknad m. m., jämte motioner

I betänkandet behandlas regeringens i propositionen 1977/78: 100 bilaga 15 (arbetsmarknadsdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Ahlmark — framlagda förslag om anslag m. m. för budgetåret 1978/79 till *Arbetsmarknad m. m.*, punkterna B 1—B 4, B 6—B 8, samt till *Arbetsmiljö*, punkterna C 5 och C 6. Propositionens förslag redovisas i den löpande framställningen under rubriker som anknyter till propositionens uppställning.

Punkterna B 9—B 11 behandlas i betänkandet AU 1977/78: 24. Punkten B 5 tas upp i senare sammanhang. Punkterna C 1—C 4 har remitterats till socialutskottet (se SoU 1977/78: 22).

I sammanhanget tar utskottet upp nedanstående 36 motioner, vilka väckts under den allmänna motionstiden i år.

Motionerna	Behandlas i utskottets yttr. s. hemst. p.	
<i>1977/78: 391</i> av Roland Brännström (s) och Hagar Normark (s)	44	55
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att den i anledning av propositionen 1977/78: 16 tillsatta organisationskommittén får i uppdrag att närmare studera förutsättningarna för en lokalisering av den centrala stiftelsen till Skellefteå.		
<i>1977/78: 483</i> av Bertil Dahlén (fp)	33	34
I motionen yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående beredskapsarbeten för att motverka försurning av sjöar.		
<i>1977/78: 484</i> av Gunnel Jonäng (c)	14	5
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär snabba åtgärder för att motverka de negativa effekterna av förtidspensioneringen.		
<i>1977/78: 485</i> av Gustav Lorentzon m. fl. (vpk)	14	6
I motionen yrkas att riksdagen uttalar sig för att beteckningen "naturlig avgång" inte i fortsättningen bör förekomma i officiellt språkbruk.		
<i>1977/78: 610</i> av Wivi-Anne Cederqvist (s) och Magnus Persson (s)	19	9
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att ytterligare 4,9 milj. kr. anvisas till psykologiska konsultinsatser vid arbetsförmedlingarna genom omfördelning inom ramen för programmet Arbetsmarknadsinformation.		

1977/78: 612 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk)	29	22
I motionen yrkas att riksdagen beslutar uttala att		
1. invandrarna ges samma reella möjligheter till yrkesutbildning inom AMU som övriga som omfattas av utbildningen,		
2. grundutbildningen inom AMU ges en sådan kvalitet att invandrarna kan välja den yrkesutbildning de önskar,		
3. yrkesvägledningen förbättras och att den vid behov ges på respektive elevs eget språk,		
4. invandrarna ges möjligheter att inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen förvärva grundskolekompetens.		
1977/78: 808 av Ingrid Andersson (m) och Lars Schött (m)	32	28
I motionen yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts i fråga om AMS-anslag till vägbyggnad och vägunderhåll i Kalmar län.		
1977/78: 813 av Bengt Fagerlund m. fl. (s)	30	23
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att föräldrar, som för att genomgå arbetsmarknadsutbildning måste bo (tillfälligt) i utbildningsort inom den egna kommunen, erhåller samma förmåner beträffande barnomsorg som föräldrar, som genomgår sådan utbildning utanför den egna kommunen.		
1977/78: 814 av Sonja Fredgarth (c) och Svea Wiklund (c)	20	10
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att försöksverksamhet tas upp i enlighet med vad i motionen angetts för att komma till rätta med latent arbetssökandes, främst kvinnornas, situation.		
1977/78: 821 av John Johnsson m. fl. (s)	32	31
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att luftfartsverket ges i uppdrag att i samverkan med arbetsmarknadsstyrelsen som beredskapsarbete utbygga tvärbana på Sturups flygplats i enlighet med vad som anförts i motionen.		
1977/78: 826 av Johan Olsson m. fl. (c)	44	54
I motionen yrkas att riksdagen uttalar att den centrala stiftelsen för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering bör förläggas till Söderhamn i Gävleborgs län.		
1977/78: 827 av Olof Palme m. fl. (s)	46	59
I motionen yrkas att riksdagen		
2. beslutar att arbetarskyddsavgiften höjs fr. o. m. den 1 juli 1978 med 0,07 procentenheter och att de influtna medlen används till information och utbildning om medbestämmandelagen,		

3. beslutar att bidrag till information om arbetsrättsreformen inte skall utgå till arbetsgivarorganisationerna,

4. avslår regeringens hemställan i vad avser anslag till Bidrag till arbetskyddsfonden.

Motionen behandlas beträffande yrkandet 1 av utskottet i senare sammanhang.

1977/78: 831 av Lars Werner m. fl. (vpk)

30 24

I motionen yrkas att riksdagen uttalar sig för följande ändrade grunder för arbetsmarknadsutbildningen, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1978, nämligen

1. att alla som genomgår arbetsmarknadsutbildning erhåller 175 kr. per dag under fem dagar per vecka, oavsett om de är anslutna till arbetslöshetsförsäkringskassa eller icke och oavsett ålder,

2. att de som under arbetsmarknadsutbildning uppbär hel pension eller är kontinuerligt sjukskrivna får den ersättning som är ekonomiskt mest gynnsam för dem,

3. att arbetsmarknadsutbildningsfonden får en uppräknig av sina anslag för de ovan nämnda reformerna genom motsvarande höjning av den särskilda arbetsgivaravgiften.

1977/78: 835 av Lars Werner m. fl. (vpk)

12 3

I motionen yrkas

1. att riksdagen uttalar sitt stöd för det i motionen presenterade programmet mot utslagningen av människor, punkterna 1—10,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till konkreta åtgärder med utgångspunkt i detta program.

1977/78: 874 av Birgitta Hambraeus m. fl. (c)

32 32

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att i enlighet med förslaget i motionen 1977/78: 872 uttala att upprustning av skyddsvärda hus och miljöer i större utsträckning än f. n. skall bedrivas som beredskapsarbete.

1977/78: 893 av Olof Palme m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på och förutsättningar för en samordnad sysselsättningspolitik,

2. godkänner de allmänna riktlinjer för en offensiv arbetsmarknadspolitik som förordats i motionen,

3. beslutar att reglerna för stöd till utbildning av redan anställd i samband med anställning av ersättare ändras i enlighet med vad som förordats i motionen,

8 1

10 1

24 13

	Behandlas i utskottets yttr. s. hemst. p.	
4. beslutar att utöver regeringens förslag medel beräknas för 225 tjänster vid arbetsmarknadsverket,	16	7
5. utöver regeringens förslag anvisar 19,8 milj. kr. under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice för det under punkten 4 upptagna ändamålet,	22	12
6. beslutar vidga verksamheten med allmän platsanmälan i enlighet med vad som förordats i motionen,	18	8
7. beslutar höja bidraget för drift av enhet för arbetsprövning/arbetssträning från 10 000 kr. till 11 000 kr. per år för varje fullt antal av 1 200 elevtimmar,	40	48
8. beslutar höja bidraget för drift av verkstad för skyddat arbete från 9 000 kr. till 10 000 kr. per år för varje fullt antal av 1 200 arbetstimmar,	43	52
9. utöver regeringens förslag anvisar 19 milj. kr. under anslaget C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning för de under punkterna 7 och 8 upptagna ändamålen,	44	58
10. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att regeringen skyndsamt och med förtur förelägger riksdagen förslag rörande de handikappades ställning på arbetsmarknaden,	38	45
11. beslutar att bidraget för utbildning av arbetshandikappade enligt huvudregeln höjs från 8 kr. till 16 kr. per timme,	40	49
13. beslutar att jämställdhetsbidraget för arbetsgivare som anställer och utbildar kvinnor resp. män i vissa yrken höjs från 8 resp. 14 kr. till 16 kr. per timme,	26	14
14. begär ändring i tillämpningsföreskrifterna för jämställdhetsbidraget i enlighet med vad som förordats i motionen,	26	14
15. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vidgning av försöken med könskvotering i regionalpolitiken till att omfatta andra former för statligt stöd till företag,	26	15
16. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vidgade försök för att stimulera äldre arbetssökande att bl. a. utnyttja arbetsmarknadsutbildning,	27	16
17. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade regler för bidrag till utbildning av permitteringshotad personal i vissa fall,	27	17
18. begär att regeringen låter utreda frågan om utbildningsfonder i företagen,	27	18
19. hos regeringen begär att förslag skyndsamt läggs fram om samhällskontroll vid nedläggning av företag m. m.	11	2

Motionen behandlas beträffande yrkandena 12 och 20—24 av utskottet i senare sammanhang.

Behandlas i
utskottets
ytr. s. hemst. p.

1977/78: 1320 av Rolf Dahlberg (m) 32 30

I motionen yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande vägprojektet E 4 Gävle—Hamrånge.

1977/78: 1321 av Bernt Ekinge (fp) 39 46

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att förbättra möjligheterna för handikappade att få arbete.

1977/78: 1323 av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson m. fl. (fp, c, m) 44 53

I motionen yrkas att riksdagen uttalar att Karlstad kommer i fråga som lokaliseringsort för den centrala stiftelsen.

1977/78: 1329 av Wilhelm Gustafsson (fp) 32 29

I motionen yrkas att riksdagen uttalar att behovet av ombyggnad av riksväg 41 och breddnings- och förstärkningsarbeten på det övriga vägnätet i södra Älvsborg beaktas inom ramen för beredskapsarbeten.

1977/78: 1336 av Margot Håkansson (fp) 42 50

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn och en revidering av bidrags- och lånesystemet för bil åt handikappade.

1977/78: 1338 av Knut Johansson (s) och Hans Wachtmeister (m) 33 33

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att omedelbara åtgärder bör vidtas för att säkerställa bevarandet av de gotländska kyrkorna och för att underlätta insatser med beredskapsarbeten för vården av kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

1977/78: 1341 av Gösta Karlsson m. fl. (c, m, fp) 32 27

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att inom ramen för beredskapsarbeten på vägar medel ställs till förfogande för snarast möjliga igångsättning av arbetet med förbifart vid Strängnäs på riksväg 55.

1977/78: 1342 av Maj-Lis Landberg (s) och Torsten Karlsson (s) 28 21

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär

1. att sjuksköterskeutbildningen inrangeras i bristyrkesutbildningen,
2. att en snabb kartläggning av andra postgymnasialt utbildade grupper inom vårdsektorn, sjukgymnaster m. fl., sker och att också dessa betraktas som tillhörande bristyrken, som skall klaras via arbetsmarknadsutbildningen.

1977/78: 1343 av Blenda Littmarck (m) 39 47

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär sådana avbyråkratiserings- och effektivitetsåtgärder att smidig bostads- och arbetslivs-

anpassning blir en realitet för långt fler av de handikappade som önskar få ett arbete och en egen bostad.

1977/78: 1348 av Börje Nilsson (s) 42 50

I motionen yrkas att riksdagen i likhet med beslut vid riksmötena 1975/76 och 1976/77 hos regeringen begär en grundlig översyn av reglerna för bidrag till bil åt handikappade.

Motionen behandlas även i viss del av socialförsäkringsutskottet.

1977/78: 1349 av Per-Axel Nilsson (s) och Torsten Gustafsson (c) 33 33

I motionen yrkas att riksdagen uttalar att av de medel arbetsmarknadsstyrelsen disponerar för sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1978/79 ett belopp av 2 milj. kr. avdelas för att användas som statsbidrag med upp till 100 % för kyrkorestaureringar på Gotland, vilka restaureringar utförs som beredskapsarbeten för företrädesvis äldre, lokalt bunden arbetskraft.

1977/78: 1650 av Tage Adolfsson (m) 33 37

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn, syftande till att AMS-anslag till beredskapsarbete då det gäller främst arbetslösa kvinnor — men även män — i skäligen utsträckning skall kunna utnyttjas till ersättning för vård och tillsyn av egna och/eller andras barn.

1977/78: 1654 av Erik Hovhammar m. fl. (m) 18 8

I motionen yrkas

1. att riksdagen uttalar att en utvärdering av systemet med obligatorisk platsanmälan skall ske,

2. att riksdagen uttalar att ingen ytterligare utbyggnad av systemet kommer i fråga i avvaktan på att en utvärdering presenteras inför riksdagen.

1977/78: 1659 av Inger Lindquist (m) 13 4

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder i syfte att öka möjligheterna till sysselsättning för pensionärer i enlighet med vad som i motionen anförts.

1977/78: 1662 av Johan Olsson (c) 42 51

I motionen yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändrade regler för resursfördelning av anslag för arkivarbete i syfte att bereda fler människor tillgång till sådant genom deltidsarbete.

1977/78: 1663 av Johan Olsson m. fl. (c)	33	35
I motionen yrkas att riksdagen uttalar, att beredskapsmedel i ökad omfattning används för sysselsättning i skogsvårdande insatser såsom återväxtåtgärder och röjning samt avverkningar i klena gallringar och restskog.		
1977/78: 1671 av Olle Östrand m. fl. (s)	44	54
I motionen yrkas att riksdagen uttalar att den centrala stiftelsen för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering bör förläggas till Söderhamn i Gävleborgs län.		
1977/78: 1695 av Blenda Littmarck (m)	13	4
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära utredning och förslag syftande till ökade möjligheter för personer som fyllt 65 år att få fortsätta med förvärvsarbete.		
Motiveringen till yrkandet återfinns i motionen 1977/78: 1694.		
1977/78: 1703 av Ylva Annerstedt (fp)	33	36
I motionen yrkas att riksdagen i enlighet med vad som sägs i motionen 1977/78: 1702 beslutar hemställa hos regeringen om genomförande av inventering och borttagande av skrotbilar som beredskapsarbete.		
1977/78: 1716 av Hans Lindblad (fp)	44	54
I motionen yrkas		
3. att riksdagen uttalar att den centrala stiftelsen för skyddat arbete får sin administration förlagd till Söderhamn.		
Motionen behandlas beträffande yrkandena 1—2 av utskottet i senare sammanhang.		

Utskottet

I betänkandet behandlas budgetpropositionens förslag till anslag för arbetsmarknadspolitiska åtgärder under nästa budgetår och i anslutning härtill väckta motioner. Frågor om kontant stöd vid arbetslöshet och ungdomens sysselsättning kommer utskottet dock att ta upp senare.

Arbetsmarknadspolitikens inriktning m. m.

Budgetpropositionens avsnitt om arbetsmarknad m. m. inleds med en analys av utvecklingen på arbetsmarknaden under år 1977 och en be-

dömning av arbetsmarknadsutsikterna under år 1978 som bakgrund till de anslag som föreslås till arbetsmarknadspolitiska åtgärder budgetåret 1978/79. I propositionen erinras om det arbetsmarknadspolitiska åtgärdsprogram för hösten och vintern 1977/78 som statsmakterna antagit (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15). Programmet innebär bl. a. förstärkta utbildningsinsatser, utökade beredskapsarbeten samt tidigare-läggning av offentliga byggen och industribeställningar. I propositionen hålls öppet om de särskilda åtgärderna även fortsättningsvis skall bestå. Den frågan kommer regeringen att pröva i särskild ordning om utvecklingen gör det motiverat.

I arbetsmarknadsavsnittets inledning beskrivs också det fortsatta arbetet för jämställdhet i arbetslivet för kvinnor och män. En del av dessa frågor behandlar utskottet i detta betänkande, medan andra kommer att tas upp senare under året.

I propositionen redovisas också en skrivelse som riksdagens revisorer ställt till regeringen med anledning av deras granskning av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Revisorernas överväganden har föregåtts av ett mycket omfattande utredningsarbete. Skrivelsen kommenteras kortfattat i propositionen. Det annäls att ett förslag om särredovisning av förtidspensioner av arbetsmarknadsskäl kommer att genomföras. I övrigt föreslås inte några åtgärder. Utskottet har för sin del inget att tillägga.

Även den socialdemokratiska partimotionen 893 om sysselsättningspolitiken inleds med en återblick på och analys av utvecklingen på arbetsmarknaden under åren 1976 och 1977. Motionärerna anser att läget på den svenska arbetsmarknaden vid utgången av år 1977 i väsentliga stycken är mörkare än vad som framgår av budgetpropositionen. Arbetsmarknadsministern kritiserats för att han inte har gjort något försök att närmare bedöma den sammantagna utvecklingen på arbetsmarknaden under år 1978. Och regeringen kritiserats liksom tidigare för "oförmåga att utveckla en väl sammanhållen och framtidsinriktad sysselsättningskapande politik". Motionärerna beklagar att regeringens uppmärksamhet begränsas till en i stora stycken defensivt inriktad arbetsmarknadspolitik.

Mot denna bakgrund lägger socialdemokraterna fram förslag till *ny inriktning av sysselsättningspolitiken*. Den betecknas som en framtidsinriktad sysselsättningskapande politik. I förslagen ingår dels krav på en samordnad sysselsättningspolitik, dels allmänna riktlinjer för en offensiv arbetsmarknadspolitik.

Socialdemokraternas syn på en samordnad sysselsättningspolitik sammanfattas på följande sätt:

1. Arbete åt alla kan förverkligas först om enskilda politiska beslut konsekvent föregås av en prövning av deras såväl omedelbara som långsiktiga effekter på sysselsättningen.

2. För att trygga målet full sysselsättning krävs en målmedveten samordning av handlandet inom ett stort antal verksamhetsområden. Riktlinjerna för den ekonomiska politiken, finanspolitiken, närings- och branschpolitiken, energipolitiken, investeringspolitiken inkl. byggnadsverksamheten samt forsknings- och utvecklingspolitiken måste utformas med utgångspunkt i en framtidsinriktad strategi, där politiska ställningstaganden kan inordnas i ett system av samverkande åtgärder för utveckling och sysselsättning.

Förslag på de ovan nämnda sakområdena har socialdemokraterna lagt fram i särskilda motioner. Om förslagen genomförs leder det enligt socialdemokraterna till direkta sysselsättningskapande effekter. Detta skulle avlasta arbetsmarknadspolitiken dess nuvarande defensiva uppgifter, och utrymme skulle skapas för offensiva insatser, såsom att förmedla de av den föreslagna politiken skapade arbetstillfällena till personer som nu är arbetslösa, går i beredskapsarbete, företagsutbildning eller sysselsätts genom andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Motionärernas yrkar att vad de anfört om en samordnad sysselsättningspolitik skall ges regeringen till känna och att riksdagen godkänner de i motionen förordade riktlinjerna för en offensiv arbetsmarknadspolitik.

De allmänna riktlinjerna för sysselsättningspolitiken drogs upp av riksdagen hösten 1976 (prop. 1975/76: 211, AU 1976/77: 7). I propositionen, som lades fram av den socialdemokratiska regeringen våren 1976, angavs sysselsättningspolitikens uppgift vara att undanröja förvärvshinder för dem som vill förvärvsarbета och öka sysselsättningen, så att arbete kan erbjudas alla som vill delta i arbetslivet. För att uppnå detta mål måste politiken enligt propositionen riktas in på åtgärder som ger den enskilde möjligheter att medverka i arbetslivet efter sin förmåga, innebär jämställdhet mellan män och kvinnor, skapar trygghet i anställningen och främjar den regionala balansen.

I sitt av riksdagen godkända betänkande anslöt sig arbetsmarknadsutskottet till propositionens riktlinjer i väsentliga delar, dock med vissa bestämda markeringar. Utskottet strök under att grunden för en framgångsrik sysselsättningspolitik är en god ekonomi och att förutsättningarna för sysselsättningspolitiken bestäms av konjunkturutvecklingen och upplägningen av den allmänna ekonomiska politiken. Utskottet fortsatte:

För att klara sysselsättningsproblemen på längre sikt fordras att *samhällekonomin är i balans*. Detta innebär bl. a. att man måste komma till rätta med det nuvarande underskottet i våra utrikes betalningar, vilket i sin tur förutsätter ökat sparande. Sparandet bör ske inom såväl den privata som den offentliga sektorn. Det måste skapas förutsättningar för *expansion av näringslivet*. En avgörande faktor är att svenska företag får arbeta under sådana villkor att deras internationella konkurrenskraft upprätthålls och förstärks. Det relativa kostnadsläget gent-

emot utlandet måste förbättras och prisstegringar inom landet hållas tillbaka. Endast härigenom kan vår export hävda sig på världsmarknaden.

En expansion av näringslivet är också nödvändig om det skall bli möjligt att klara av de allt vanligare problemen med strukturomvandlingen. En utbyggnad av industrisektorn är vidare en förutsättning för att resurser skapas för den önskvärda utbyggnaden av samhällets service bl. a. inom vård- och utbildningssektorerna. Inom dessa områden finns stora behov att fylla, vilket i sin tur kan ge ett stort antal nya arbetstillfällen.

Industri- och näringspolitiken måste få en inriktning som främjar investeringar och tar vara på utvecklingskraften i företagen. Det är viktigt att gynnsamma förutsättningar skapas för igångsättning av nya företag och för tillvaratagande av utvecklingsbara idéer. Det sagda gäller inte minst de mindre företagen som har en betydelsefull roll att spela bl. a. när det gäller att upprätthålla sysselsättningen i mindre tätbefolkade områden. I sådana bygder – särskilt i norra Sverige – bör även jordbrukspolitiken användas mera aktivt för att upprätthålla sysselsättningen.

Mot dessa uttalanden om betingelserna för sysselsättningspolitiken reserverade sig socialdemokraternas företrädare i utskottet för en annan skrivning.

Utskottet har inte anledning att gå i polemik med motionärernas uppfattning att en effektiv sysselsättningspolitik förutsätter samordnade insatser på hela det ekonomisk-politiska fältet. Ett sådant synsätt genomsyrar det resonemang som utskottet förde i anslutning till propositionen om en samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik. När det gäller principen om behovet av samordnade åtgärder synes det alltså inte finnas någon motsättning mellan vad statsmakterna tidigare uttalat och vad som nu anförs i motionen. I den frågan finns det därför inte anledning att föreslå något nytt tillkännagivande för regeringen. Konkreta åtgärder inom områden, som inte har anknytning till arbetsmarknadspolitiken i egentlig mening, t. ex. inom bostads- eller energipolitiken, har utskottet inte anledning att gå in på. Den debatten förs och bör föras i anslutning till finansutskottets betänkande om finansplanen och budgetförslaget och till fackutskottets behandling och granskning av budgeten.

I motionen kritiseras den förda arbetsmarknadspolitiken för att den är "i stora stycken defensivt inriktad", och socialdemokraterna vill med sina förslag bygga under för en "offensiv" politik.

Utskottet utgår från att motionärerna med "defensiva" inslag i arbetsmarknadspolitiken syftar på åtgärder av det slag som under de senaste årens lågkonjunktur använts för att upprätthålla sysselsättningen: stödet till lageruppyggnad, det successivt utbyggda stödet till utbildning i företag samt de under förra året introducerade tillfälliga sysselsättningsstöden till vissa branscher med svåra strukturproblem. Dessa

åtgärder har till syfte att undvika temporära personalminskningar, förbättra de anställdas yrkeskunnande resp. göra det möjligt att i socialt acceptabla former genomföra ofrånkomliga personalreduktioner inom vissa krisdrabbade branscher.

Utskottet vill för sin del göra det i och för sig självklara konstaterandet att arbetsmarknadspolitiken inriktning styrs av de förändringar som ständigt sker på arbetsmarknaden och att dessa förändringar i sin tur är en avspegling av det allmänna konjunkturläget. Finansutskottet har i betänkandet 1977/78: 15 mot bakgrund av sin bedömning av konjunktursituationen räknat med att det under år 1978 kommer att behövas fortsatta, mycket kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser. Arbetsmarknadsutskottet delar den uppfattningen. Det förefaller inte utskottet meningsfullt att förse vissa av de arbetsmarknadspolitiska insatserna med en negativ beteckning som "defensiva". Utskottet konstaterar att åtgärderna haft utomordentlig betydelse för människor som haft sysselsättningssvårigheter och att politiken varit framgångsrik i så måtto att arbetslösheten trots det svåra konjunkturläget och besvärliga strukturproblem hållits tillbaka. Politiken har inte heller varit defensiv i den meningen att den inte varit inriktad även på arbetssökande som står utanför arbetsmarknaden. Utskottet vill erinra om att antalet sysselsatta under år 1977 var högre än tidigare år under 1970-talet.

Stora insatser görs också för arbetssökande ungdomar, kvinnor och handikappade. Frågan om de handikappade kommer att behandlas längre fram i betänkandet. Utskottet vill i detta sammanhang endast med tillfredsställelse notera att regeringen nu kommer att ta upp frågan om bättre sysselsättningsmöjligheter som alternativ till den sedan slutet av 1960-talet alltmer ökande förtidspensioneringen.

När det gäller kvinnor noterar utskottet att under år 1977 – trots de allmänna svårigheterna på arbetsmarknaden – ökade antalet sysselsatta kvinnor med drygt 30 000. Utvecklingen blev här en helt annan än vad socialdemokraterna förutspådde i sin arbetsmarknadspolitiska partimotion förra året (1976/77: 543).

Sammanfattningsvis kan utskottet inte finna skäl för att föreslå riksdagen att ge regeringen till känna vad som i den socialdemokratiska motionen anförs om "allmänna riktlinjer för en offensiv arbetsmarknadspolitik".

I partimotionen återkommer socialdemokraterna även till sitt förra året väckta förslag om *samhällskontroll vid nedläggning av företag* (jfr mot. 1976/77: 1525, AU 1976/77: 26). Liksom föregående år begärs att regeringen skall skyndsamt lägga fram förslag till lagstiftning i ämnet. Lagstiftningen föreslås innebära att större företag som planerar mer betydande driftinskränkningar skall vara skyldiga att förhandla med regeringen om personalminskningarna, om regeringen så begär. Regeringen förutsätts vidare med stöd av lagen kunna föreskriva sär-

skilda villkor för hur driftinskränkningar får genomföras, i undantagsfall även att personaluppsägningar tills vidare inte får ske. Av regeringens meddelade förelägganden skall kunna kombineras med statliga insatser för att underlätta företagens ekonomiska situation.

Vid förra årets behandling av samma lagstiftningsyrkande anförde utskottet att det inte råder några delade meningar om samhällets behov av att i god tid få information om väntade förändringar i företagen. Samtidigt framhöll utskottet att det redan finns ett väl utvecklat nät av informationskanaler mellan näringsliv och samhälle. För regeringens del hänvisade utskottet särskilt till den i regeringskansliet på sommaren 1976 inrättade delegationen för etableringsfrågor. Dess verksamhet omfattade från början företag med hälften av alla industrisysselsatta i landet. Numera innesluts även konsument- och producentkooperativa företag. Det samrådsförfarande som ligger till grund för verksamheten berör just sådana större företag som motionens lagstiftningsyrkande är begränsat till.

När det gäller den egentliga kärnfrågan, nämligen om företag i vissa fall tvångsvis skall kunna åläggas att upprätthålla en icke lönsam produktion, erinrade utskottet i betänkandet 1976/77: 26 om att förslag av den innebörden avvisats av riksdagen i december 1976. Det riksdagsbeslutet grundades på ett enhälligt ställningstagande inom utskottet. Vidare framhöll utskottet i samma betänkande att en samhällskontroll vid nedläggning av företag, utformad på det sätt motionärerna hade föreslagit, är diskutabel från både rättsliga och ekonomiska utgångspunkter. Sysselsättnings- och strukturproblemen borde angripas med andra och konstruktivare metoder.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker därför motionsyrkandet.

Vänsterpartiet kommunisterna lägger i partimotionen 835 fram ett *program mot utslagningen av människor* och yrkar att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till konkreta åtgärder med utgångspunkt i programmet.

Vpk-programmet omfattar tio punkter som gäller inte enbart förändringar inom arbetslivet inkl. frågor om arbetsmiljö och arbetstid utan också ingripande åtgärder inom vårdsektorn. Programmet beskrivs av motionärerna som "ett krisprogram mot utslagning, rovdrift och förstörelse av människor". Därmed kommer motionärerna in även på frågor som vanligen inte behandlas av utskottet. Motionärerna anför att den gemensamma grundvalen för hela utslagningsprocessen är samhällets oförmåga att erbjuda alla människor ett arbete som är anpassat till vars och ens förutsättningar och inte medför onormal förslitning.

Utskottet vill för sin del framhålla att sysselsättningspolitiken enligt de av riksdagen antagna riktlinjerna skall inriktas på åtgärder som ger

den enskilde möjligheter att medverka i arbetslivet efter sin förmåga. Av stor betydelse för en förbättrad arbetsmiljö, som motionärerna lägger stor vikt vid, är den förra året antagna arbetsmiljölagen, vars utgångspunkt är att arbetsförhållandena skall anpassas till människors förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Yrkesmässig rehabilitering har länge varit ett centralt område inom arbetsmarknadspolitiken. Nya riktlinjer för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering antogs av riksdagen i höstas. I det nya betänkandet *Arbete åt handikappade* (SOU 1978: 14) har sysselsättningsutredningen lagt fram förslag till omläggning och utbyggnad av åtgärdssystemet. Det kan här noteras att utredningen ingående studerat utslagningen från arbetsmarknaden. Betänkandet remissbehandlas f. n. och proposition väntas enligt föreliggande planer till hösten.

Som framgår av den ovan gjorda redovisningen är de i och för sig allvarliga problem som tagits upp i motionen i hög grad uppmärksammade. Det bör tilläggas att enskildheter i motionens åtgärdsprogram aktualiserats av vpk även i andra motioner väckta i januari i år. Det gäller bl. a. sänkning av arbetstiden till sju timmar (motion 867, FiU 1977/78: 15 s. 35) och omstrukturering av den psykiatriska vården (motion 727, remitterad till SoU).

Med hänsyn till det anförda kan utskottet inte ställa sig bakom kravet på ett program av det övergripande slag som förordas i motionen. Denna avstyrks alltså av utskottet.

Frågan om *förvärvsarbete för pensionärer* tas upp i två motioner, 1659 av Inger Lindquist (m) och 1695 av Blenda Littmarck (m):

Inger Lindquist framhåller betydelsen av att äldre som så önskar bereds möjlighet till fortsatt förvärvsarbete, antingen i det tidigare yrket eller i nya uppgifter. Hon pekar på en rad sådana uppgifter, bl. a. hjälp till andra pensionärer, och föreslår att i några kommuner förmedling av tjänster och uppdrag som är speciellt anpassade för äldre på försök skall prövas i samverkan med pensionsorganisationer och andra frivilligorganisationer.

Uppslaget att friska pensionärer mot timersättning skall hjälpa andra pensionärer förs också fram i Blenda Littmarcks motion. I den motionen påtalas dessutom svårigheten för anställda att få kvarstå i arbetet efter fyllda 65 år. Rätt till arbete borde enligt motionären finnas åtminstone till den tidigare pensionsgränsen, 67 år, och gärna till 70 år för dem så önskar.

Den av Blenda Littmarck aktualiserade frågan om rätt att kvarstå i anställningen till fyllda 70 år behandlades av utskottet i höstas (AU 1977/78: 8) med anledning av likartat förslag i motionen 1977/78: 224 av Per Gahrton (fp). Utskottet förklarade sig därvid ha förståelse för syftet med förslaget och konstaterade att det låg i linje med princi-

perna för den rörliga pensionsåldern. Med hänsyn till de arbetsmarknadspolitiska konsekvenserna var utskottet inte berett att ta ställning i frågan men ansåg att den borde närmare undersökas. Detta kunde enligt utskottets mening ske i samband med arbetet på översyn av lagen om anställningsskydd eller i annat lämpligt sammanhang, t. ex. inom sysselsättningsutredningen. Riksdagen beslöt underrätta regeringen om vad utskottet anfört.

Vad sedan gäller de mer allmänna frågor om pensionärers möjlighet till förvärvsarbete som tagits upp av Inger Lindquist och Blenda Littmarck har utskottet erfarit att sysselsättningsutredningen kommer att ta upp de äldres situation i sitt slutbetänkande. Då de i motionerna väckta spörsmålen sålunda redan är aktualiserade, bl. a. genom riksdagens beslut i höstas, kan det inte anses påkallat med ett nytt initiativ från riksdagens sida. Motionerna bör därför inte föranleda någon åtgärd.

Sysselsättningsutredningen har i SOU 1977: 88 publicerat två forskningsrapporter om förtidspensionering. Med hänvisning bl. a. till de redovisade forskningsresultaten begär Gunnel Jonäng (c) i motionen 484 *snabba åtgärder för att motverka negativa effekter av förtidspensioneringen*.

De av motionären berörda problemen behandlas av sysselsättningsutredningen – med beaktande av bl. a. de åberopade forskningsrapporterna – i det tidigare nämnda betänkandet *Arbete åt handikappade* (SOU 1978: 14). Proposition i ämnet kan enligt nu föreliggande planer väntas till hösten. Det är mot denna bakgrund inte motiverat med någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen. Utskottet avstyrker följaktligen densamma.

Avslutningsvis i detta avsnitt tar utskottet upp ett motionsyrkande av annat slag. Gustav Lorentzon m. fl. (vpk) kräver i motionen 485 att *beteckningen "naturlig avgång"* i fortsättningen inte skall få förekomma i officiellt språkbruk. Uttrycket används, säger motionärerna, för att beteckna ett "mycket onaturligt tillstånd", i synnerhet när det tas till intäkt för att låta hundratals arbetstillfällen försvinna. Och "naturlig avgång" genom ålderspension, delpension eller förtidspension kan, sägs det vidare, många gånger innebära personliga tragedier. I motionen kritiseras även andra uttryckssätt, bl. a. ordet "friställd", dock utan att kritiken i dessa delar mynnar ut i något yrkande.

Inom arbetsmarknadspolitiken har, liksom på andra specialområden, växt fram en för området anpassad terminologi. Självfallet bör vid utvecklingen av denna terminologi eftersträvas ordval och uttryckssätt som ansluter till den verklighet som skall täckas och som är begripliga för envar. Det kan emellertid vara svårt att leva efter detta rättesnöre. Många gånger gäller det att kort sammanfatta skiftande företeelser och situationer. Ett gott exempel härpå är det i motionen kritiserade uttrycket "naturlig avgång", som f. ö. ofta ges en vidare innebörd än den

motionärerna anger. Uttrycket avser inte enbart de fall då arbetstagare går i pension därför att de av andra förväntas göra det. "Naturlig avgång" täcker också de fall då arbetstagare i eget intresse söker pension av ålders- eller medicinska skäl, då arbetstagaren övergår till annan anställning – även i ett kärvt arbetsmarknadsläge byter folk arbete i stor omfattning – eller då arbetstagaren lämnar anställningen för att påbörja utbildning eller av andra personliga skäl.

Uttrycket "naturlig avgång" har, som påpekas i motionen, använts i arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel (s. 24 och 27) men är där föregånget av "s. k.". Det har använts, utan denna reservation, i regeringens bestämmelser om tillfälligt sysselsättningsbidrag till vissa företag med dominerande ställning på orten. Uttrycket får tolkas som liktydigt med "anställda som slutar på egen begäran". Bestämmelsernas giltighetstid är begränsad till utgången av juni månad i år.

Enligt utskottets mening bör inte riksdagen på det sätt motionärerna yrkar söka styra den språkliga utvecklingen, och motionen kan därför inte tillstyrkas. Det hindrar inte att utskottet kan instämma med motionärerna i en del av de synpunkter som de för fram i motionen. Mot statsmakternas och myndigheternas sätt att uttrycka sig kan ofta befogad kritik riktas. Det gäller säkerligen även för arbetsmarknadsutskottets del. Benämningarna på olika företeelser är stundom svårförståeliga, krångliga eller direkt vilseledande. Att arbeta för ett tydligare och mera lättförståeligt offentligt språk är därför en angelägen uppgift. Den diskussionen faller emellertid utanför detta betänkandes ämnesområde. Utskottet får hänvisa till att frågan tagits upp av bl. a. kulturutskottet (KrU 1975/76: 12).

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m. m.

Arbetsmarknadsverkets budget är indelad i tio program. Av programmen gäller ett kontant stöd vid arbetslöshet, ett åtgärder för flyktingar och ett tredje regionalpolitiska stödåtgärder. Dessa program behandlas i andra betänkanden. Övriga sju program redovisas i den följande framställningen.

I en programbudget skall *förvaltningskostnaderna* belasta varje program. Liksom tidigare särredovisas arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader i ett sammanhang vid sidan av andra yrkanden under programmen.

Av nedanstående sammanställning framgår att förvaltningskostnaderna under nästa budgetår beräknas till i runt tal 660 milj. kr. Dessa kostnader avser i huvudsak lönekostnader och andra omkostnader för personalen vid AMS, länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen samt kostnader för lokaler och automatisk databehandling (ADB).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		AMS	Föredragen
Personal			
Handläggande personal	3 951	+325	
Övrig personal ¹	1 389	+125	
	5 340	+450	+225
Utgiftsposter			
Lönekostnader	402 593 000	+129 889 000	+ 99 775 000
Personalutbildning	7 425 000	+ 2 825 000	+ 925 000
Rescersättningar	10 148 000	+ 3 152 000	+ 1 381 000
Expenser	27 720 000	+ 5 780 000	+ 2 887 000
ADB, administration	8 405 000	+ 1 345 000	+ 840 000
Lokalkostnader			
a) AMS	13 500 000	+ 700 000	+ 700 000
b) Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedl	61 500 000	+ 20 200 000	+ 11 190 000
Arvoden	4 250 000		
Sjukvårdskostnader	1 450 000	+ 100 000	+ 51 000
Postavgifter	640 000	+ 60 000	+ 60 000
Kapitalkostnader	2 860 000	+ 1 240 000	+ 600 000
	540 491 000²	+165 291 000	+118 409 000

¹ Inkl. byråassistenter och assistenter.

² Ej disponerat belopp för budgetåret 1977/78: 4 609 000 kr., som inte redovisats i tabellen.

Som framgår av sammanställningen beräknas i budgetpropositionen medel för en *förstärkning av arbetsmarknadsverkets personal* med 225 tjänster. Det förutsätts att huvuddelen av personalökningen kommer den egentliga platsförmedlingen till godo. I sammanhanget anmäls i propositionen att arbetsmarknadsverket har medgivits att under hösten 1977 tidigarelägga nyanställning av 150 arbetsförmedlingsaspiranter för att de särskilda insatserna för arbetslös ungdom skall kunna ökas.

Frågan om personalförstärkningens omfattning tas upp i motionen 893 av Olof Palme m. fl. (s). Med hänsyn till den nyanställning av aspiranter som sker under innevarande budgetår anser motionärerna att arbetsmarknadsverket nästa budgetår endast får ett reellt tillskott av 75 tjänster, att jämföra med av AMS begärda 450 nya tjänster. Motionärerna anser sig inte kunna acceptera en så drastisk neddragning av den av verket begärda personalökningen. De yrkar därför att verket skall tilldelas medel för ytterligare 225 tjänster utöver regeringsförslaget till en kostnad av 19,8 milj. kr. De ökade personalresurserna avses för bl. a. vidgad verksamhet med allmän platsanmälan, intensifierade insatser för arbetslösa ungdomar och större personalinsatser i anpassningsgruppernas verksamhet.

Som framgår av det ovan sagda har motionärerna som skäl för den ytterligare personalförstärkning de begär bl. a. anfört att arbetsmarknadsverket inte får det personaltillskott som angetts i propositionen på

grund av nyrekrytering av aspiranter under nu löpande budgetår. Samma resonemang fördes från socialdemokratiskt håll i en partimotion förra året (se AU 1976/77: 21 s. 15). Utskottet kan lika litet som då biträda motionärernas uppfattning. Den tidigarelagda aspirantantagningen medför att de nya tjänsterna snabbt kan tillsättas med inskolad personal. Personalförstärkningen får därmed full effekt redan från början i stället för långt in på det nya budgetåret. I övrigt konstaterar utskottet att personalförstärkningens omfattning är en budgetmässig avvägningsfråga. Hänsyn måste tas till den strama utgiftsprövning som präglar statsbudgetens övriga delar. Sett mot den bakgrunden utgör propositionsförslaget om 225 nya tjänster en stark prioritering av arbetsmarknadsverkets behov av personalförstärkning. Dessutom förutskickas i propositionen att frågan om ytterligare personalförstärkningar kommer att prövas i samband med behandlingen av sysselsättningsutredningens förslag om åtgärder för ungdomar och för handikappade. På grund av det anförda ansluter sig utskottet till propositionens förslag på denna punkt och avstyrker motionsyrkandet.

Utskottet har inte heller i övrigt någon erinran mot propositionens beräkning av arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader. Till frågan om medelsberäkningen för de nya tjänsterna återkommer utskottet under nästföljande punkt.

Arbetsmarknadsservice

1976/77 Utgift	604 924 000
1977/78 Anslag	658 475 000
1978/79 Förslag	768 980 000

Som framgår av följande sammanställning finansierar anslaget programmet Arbetsmarknadsinformation samt de under programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet upptagna delprogrammen Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

	1976/77	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Utgift	Anslag	AMS	Föredragen
<i>Programmet Arbetsmarknadsinformation¹</i>	531 205 000	563 175 000	+140 825 000	+110 205 000
<i>Programmet Yrkesmässig o. geografisk rörlighet</i>	73 719 000	95 300 000	+ 3 700 000	—
Flyttningsbidrag	72 635 000	93 800 000	+ 3 400 000	—
Inlösen av egnahem m. m.	13 000	500 000	—	—
Förvaltningskostnader	1 071 000	1 000 000	+ 300 000	+ 300 000
	604 924 000²	2 658 475 000	+144 525 000	+110 505 000

¹ Inberäknat förvaltningskostnader.

² Exkl. förvaltningskostnader för delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning.

I propositionen föreslås under punkten B 1 (s. 44–59) att riksdagen skall

1. godkänna i budgetpropositionen förordad ändring av grunderna för flyttningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1978,
2. till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 768 980 000 kr.

Medelsbehovet under programmet *Arbetsmarknadsinformati on* avser huvudsakligen programmets andel av de för programmen gemensamma förvaltningskostnaderna. Dessa kostnader består till övervägande del av löner och andra utgifter för arbetsförmedlingen, vilka har behandlats under föregående punkt.

I budgetpropositionen redovisas hittills gjorda erfarenheter av försöken med *allmän platsanmälan*. Dessa försök bedrivs med stöd av lagen (1976: 157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen. Verksamheten inleddes den 1 oktober 1976 i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. Från dessa län rapporteras bl. a. en genomsnittlig ökning av antalet lediga platser med ca 40 % jämfört med landet i övrigt. Anmälningarna av praktikarbete och korttidsanställningar har ökat kraftigast. Beträffande korttidsanställningar bör observeras att anställningar som beräknas vara högst tio arbetsdagar inte omfattas av anmälningsskyldighet. Antalet arbetsökande som anlitat arbetsförmedlingen har också ökat.

Det anmäls i propositionen att försöken med allmän platsanmälan från den 1 november 1977 vidgats till Stockholms, Uppsala och Södermanlands län. En nästa etapp bör enligt propositionen omfatta ytterligare fyra län, nämligen Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Värmlands län. Efter budgetpropositionens framläggande har regeringen beslutat att försöken med allmän platsanmälan skall starta i dessa fyra län redan den 1 mars.

I sin anslagsframställning föreslog AMS att försöksverksamheten skulle utvidgas till tio län. Socialdemokraterna hänvisar i partimotionen 893 till de positiva erfarenheterna av den hittills bedrivna verksamheten och yrkar att denna skall vidgas till ytterligare tio län, varav i sex län från den 1 mars och i fyra län från den 1 juli.

Av annan uppfattning än socialdemokraterna är Erik Hovhammar m. fl. (m) i motionen 1654. De vill att försöksverksamheten med allmän platsanmälan skall utvärderas och att resultatet härav skall redovisas för riksdagen, innan verksamheten byggs ut ytterligare.

Vad först gäller yrkandet i motionen av Erik Hovhammar m. fl. noterar utskottet att en redovisning av resultatet för den hittills bedrivna verksamheten har lämnats av arbetsmarknadsministern som bakgrund till hans förslag om utbyggd verksamhet (jfr även sammandraget av

AMS rapport om allmän platsanmälan på s. 45—46 i propositionen). En ny rapport har i slutet av januari i år lagts fram av AMS utredningsenhet. Liksom motionärerna anser utskottet att det är angeläget att verksamheten och dess resultat fortlöpande följs och redovisas för statsmakterna. Detta förutsattes redan vid tillkomsten av den lagstiftning som reglerar verksamheten, och behovet av en noggrann uppföljning understryks f. ö. i propositionen av arbetsmarknadsministern. Han anmäler nu att särskilda medel kommer att ställas till förfogande från departementets forskningsanslag för att, vid sidan av den löpande uppföljningen genom AMS försorg, genomföra en mer djupgående undersökning. För att få en fastare grund att stå på vid ställningstagandena till den fortsatta utbyggnaden är det emellertid angeläget att få erfarenheter av verksamheten från flera län, som sinsemellan har näringsliv och arbetsmarknad av olika struktur. Med hänsyn därtill och till de positiva erfarenheterna av den pågående försöksverksamheten är utskottet inte berett förorda att man nu temporärt bromsar upp utbyggnaden av verksamheten. Motionen avstyrks följaktligen.

Enligt utskottets uppfattning är den av departementschefen föreslagna utbyggnadstakten väl avvägd, och mot den bakgrunden avstyrks även det aktuella yrkandet i den socialdemokratiska motionen.

Som ovan nämnts används huvuddelen av de medel som anvisas under programmet Arbetsmarknadsinformation till löner och andra kostnader för arbetsförmedlingen. Av övriga poster under programmet kan här nämnas kostnaderna för ADB i förmedlingsarbetet. I anslutning härtill berörs i propositionen de inledda försöken med länscentraler för interlokal förmedling vari ingår ADB-assisterad sökning och bevakning av lediga platser inkl. s. k. matchning av platser och arbetssökande.

En annan utgiftspost under programmet avser *psykologiska konsultinsatser*. Nuvarande post om 24,2 milj. kr. bör enligt propositionen ökas med 2,2 milj. kr. Wivi-Anne Cederqvist (s) och Magnus Persson (s) yrkar i motionen 610 att posten räknas upp med 4,9 milj. kr. utöver propositionens förslag. Yrkandet innebär att AMS skulle tilldelas medel för ändamålet i enlighet med vad styrelsen har begärt i sin anslagsframställning. Motionärerna påpekar å ena sidan att arbetsförmedlingen under en följd av år har nödgats minska användningen av psykologiska konsultinsatser och å andra sidan att dessa insatser är värdefulla i förmedlingsarbetet, inte minst för att hjälpa hemarbetande kvinnor till utbildning och arbete som passar dem.

Utskottet vill inte bestrida motionärernas uppfattning att konsultationer av psykologisk expertis i många fall är ett värdefullt hjälpmedel i förmedlingsarbetet. Utskottet ser därför positivt på propositionens förslag till uppräkning av den aktuella utgiftsposten, som har varit oförändrad sedan budgetåret 1972/73. Vid bedömningen av spörsmålet om ytterligare medelstilldelning måste man utöver en rent budgetmässig

avvägning även ta hänsyn till att frågan om de organisatoriska formerna för de psykologiska konsultinsatserna f. n. är under omprövning. Den saken behandlades i samband med statsmakternas beslut i höstas om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. (prop. 1977/78: 30, AU 1977/78: 16). Avsikten är att frågan skall tas upp på nytt i höst i samband med förslag av bl. a. sysselsättningsutredningen. Mot denna bakgrund biträder utskottet propositionens förslag och avstyrker alltså yrkandet i motionen.

I sammanhanget tar utskottet upp motionen 814 av Sonja Fredgardh (c) och Svea Wiklund (c) med yrkande om försök med *uppsökande verksamhet bland latent arbetssökande*. Motionärerna anser det angeläget att de latent arbetssökande kvinnornas situation klarläggs och att kontakt etableras mellan dem och arbetsförmedlingen genom en uppsökande verksamhet från förmedlingens sida. Verksamheten bör dock till en början startas i begränsad skala på försök. Motionärerna vill också att det exakta antalet latent arbetssökande skall bli känt och ingå i den officiella arbetslöshetsstatistiken.

Begreppet latent arbetssökande är hämtat från statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU). Därmed avses personer som vid AKU-intervjuerna förklarar att de vill och kan ta ett arbete, dock utan att vända sig till arbetsförmedlingen eller på annat sätt söka arbete. Före år 1975 definierades latent arbetssökande som personer "som skulle ha sökt arbete om de ansett sig kunna få ett lämpligt arbete på bostadsorten".

Antalet latent arbetssökande har mätts i AKU sedan mitten av 1960-talet. Under hela den senare delen av 1960-talet var antalet drygt 100 000 — det högsta årsmedeltalet, 146 000, registrerades år 1968. Sedan år 1971 har antalet latent arbetssökande sjunkit för varje år. År 1975 gick årsmedeltalet ned till 57 000 från 83 000 året före. Denna ovanligt kraftiga nedgång kan dock ha samband med den ovan nämnda ändringen av sättet att definiera begreppet latent arbetssökande. Årsmedeltalet för 1977 var 48 000, varav 35 000 kvinnor.

Som påpekas i motionen utgörs de latent arbetssökande till övervägande del av kvinnor. Den kvinnliga dominansen har dock minskat något de senaste åren.

De latent arbetssökande registreras månad för månad i AKU med samma metod som arbetslösa och sysselsatta. Uppgifter om antalet redovisas också månadsvis samtidigt med uppgifterna om sysselsättning och arbetslöshet.

Frågan om en kartläggning av de latent arbetssökandes situation behandlades av inrikesutskottet under vart och ett av åren 1971–1974 med anledning av motioner om dold arbetslöshet. I det sammanhanget redovisades vissa då aktuella undersökningar. Senare har sysselsättningsutredningen i sitt första betänkande Arbete åt alla (SOU 1975: 90,

s. 74–82) publicerat resultat av en vintern 1975 gjord undersökning om förvärvshinder och viljan att ta förvärvsarbete bland kvinnor i åldrarna 16–24, 25–44 och 45–64 år. Utredningen har i samma betänkande sagt att den avser att återkomma med en fördjupad analys av de grupper som i dag står utanför arbetsmarknaden. Därvid kommer att studeras dessa gruppers önskemål och förväntningar på arbetstillfällen, de villkor man ställer för att ta förvärvsarbete och de arbetshinder som måste undanröjas. Det kan vidare erinras om att jämställdhetskommittén nyligen har startat en undersökning om de hemarbetandes situation.

Vad gäller arbetsförmedlingens medverkan i en uppsökande verksamhet vill utskottet framhålla att det redan vid antagandet av 1966 års riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken fastslogs att – som det då hette – ”aktivering” av icke yrkesverksamma kvinnor var en uppgift för arbetsmarknadsverket, som också har tilldelats särskild personal för uppgiften. I det nya program för jämställdhet på arbetsmarknaden som förra året antogs av AMS understryker styrelsen att det är en viktig uppgift för arbetsförmedlingen att ge information om sina tjänster till dem som inte förvärvsarbetar. Flertalet av dessa är kvinnor. AMS framhåller vidare att arbetsförmedlingen kan nå dessa grupper i samarbete med fackliga och andra organisationer och med myndigheter men också genom en egen direkt uppsökande verksamhet. Denna kan ske genom annonsering, masskorsband o. d. Samtidigt konstateras att det endast i undantagsfall finns resurser för hembesök.

Till den här gjorda redovisningen vill utskottet föga följande. Det förhållandet att antalet latent arbetssökande har krympt till ungefär en tredjedel jämfört med 1960-talet hänger med all sannolikhet samman med att sysselsättningen för kvinnor har ökat under 1970-talet. Antalsmässigt är ökningen drygt 250 000. Det förtjänar att påpekas att sysselsättningen bland män – som fortfarande ligger på en väsentligt högre nivå än bland kvinnor – under samma period har stagnerat och på de sista åren gått ned i alla åldersgrupper.

Sammanfattningsvis anser utskottet att motionärernas önskemål om statistisk redovisning av de latent arbetssökande, kartläggning av denna grupps situation och möjligheterna till uppsökande verksamhet från arbetsförmedlingens sida redan är i allt väsentligt tillgodosedda. Det saknas därför anledning för riksdagen att ta initiativ av det slag som begärs i motionen.

Reglerna om flyttningsbidrag ändrades förra året i väsentliga delar. I propositionen föreslås en mindre ändring i det nya bidragssystemet. Arbetstagare som söker arbete på annan ort och tar med sig barn på resan skall kunna få bidrag till resekostnaderna även för barnet. Det förutsätts att barntillsyn inte kan ordnas på annat lämpligt sätt. Utskottet biträder förslaget. Kostnaderna för flyttningsbidrag beräknas till oförändrat belopp, 93,8 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknas i propositionen till 768 980 000 kr. Utskottet har i det föregående avsnittet avstyrkt förslaget i den socialdemokratiska partimotionen 893 om att arbetsmarknadsverket skall få fler nya tjänster än som föreslagits i propositionen. I konsekvens härmed avstyrker utskottet även förslaget i samma motion att räkna upp förevarande anslag med ytterligare 19,8 milj. kr. för att täcka kostnaderna för den ytterligare personalförstärkningen. Med hänvisning till detta ställningstagande och då propositionens beräkning av medelsbehovet inte har gett utskottet anledning till erinran bör anslaget föras upp med det belopp som har föreslagits i propositionen.

Bidrag till arbetsmarknadsutbildning

1976/77 Utgift	1 955 975 000 ¹
1977/78 Anslag	1 276 250 000 ²
1978/79 Förslag	1 421 550 000

¹ varav 1 274 000 000 kr. utgör anslagsmedel och återstoden från influtna arbetsgivaravgifter.

² exkl. 450 000 000 kr. enligt prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15; rskr 1977/78: 51.

Utgifterna för delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning under programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet bestrids från en särskild arbetsmarknadsutbildningsfond. Denna finansieras genom medel som dels anvisas under förevarande anslag, dels inflyter som avgifter från arbetsgivare enligt lagen (1975: 335) om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildning.

	1976/77	1977/78	1978/79	
	Utgift	Anslag	Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Arbetsmarknadsutbildning	1 929 208 000	1 250 000 000	—	+139 250 000
Förvaltningskostnader	26 767 000	26 250 000	+5 750 000	+ 6 050 000
	1 955 975 000	1 276 250 000	+5 750 000	+145 300 000

Regeringen har i budgetpropositionen under punkten B 2. (s. 59–68) föreslagit att riksdagen skall

1. godkänna i propositionen förordad ändring i fråga om rätten till arbetsmarknadsutbildning i syfte att öka jämställdheten mellan kvinnor och män,

2. bemyndiga regeringen att intill utgången av budgetåret 1978/79 förlänga försöksverksamheten med bidrag till arbetsgivare som anställer och utbildar kvinnor resp. män för yrken som domineras av motsatt kön,

3. till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 421 550 000 kr.

Arbetsmarknadsutbildning bedrivs vid AMU-centra och andra av skolöverstyrelsen (SÖ) särskilt anordnade kurser. Kostnaderna för driften av AMU-centra och de särskilda kurserna finansieras därvid från den ovannämnda arbetsmarknadsutbildningsfonden. Deltagarna får studiesocialt stöd i form av utbildningsbidrag som också bekostas från fonden men utbetalas av de allmänna försäkringskassorna.

Arbetsmarknadsutbildning kan också ske i den formen att deltagare hänvisas till det reguljära utbildningsväsendet eller till kurser i regi av studieförbund m. fl. Även i dessa fall betalas utbildningsbidrag medan själva utbildningskostnaderna betalas av kursanordnaren. Är kursen avgiftsbelagd får deltagaren ersättning härför genom tillägg till utbildningsbidraget.

Slutligen kan arbetsmarknadsutbildning förläggas till företag. I sådana fall skall deltagaren vara anställd hos företaget och uppbära avtalsenlig lön under utbildningstiden. Företaget skall vidare svara för utbildningskostnaderna men uppbär i gengäld bidrag från arbetsmarknadsutbildningsfonden med belopp per timme som varierar med utbildningens inriktning och syfte.

AMU-centra och övriga av SÖ anordnade särskilda kurser har under 1970-talet svarat för drygt hälften av arbetsmarknadsutbildningen. Vid företagen anordnad utbildning har tidigare haft begränsad omfattning. Härvid bortses från den regionalpolitiskt motiverade utbildningen i företag, vilken finansieras på annat sätt. Under budgetåret 1976/77 inträffade en kraftig förändring av arbetsmarknadsutbildningens volym och inriktning. Utbildningen fördubblades från 107 000 deltagare året före till 210 000. Drygt hälften av deltagarna fick sin utbildning i företag, i huvudsak anordnad enligt reglerna om stöd till utbildning vid risk för permittering, den s. k. 25-kronan.

Arbetsmarknadsutbildningen har även under hösten 1977 haft mycket stor omfattning – under det sista kvartalet var det genomsnittliga antalet deltagare per månad 102 000 (49 000 samma kvartal 1976). Till en del beror detta på den medvetna satsningen på att bereda arbetslösa ungdomar särskilt anpassad yrkesutbildning. I det nyssnämnda genomsnittstalet för sista kvartalet 1977 ingår 20 500 ungdomar. Samtidigt är det en klar tendens att utbildningen vid AMU-centra och särskilda kurser ökar i omfattning medan utbildningsinsatserna i företagen minskar. Utbildningens totala omfattning väntas ligga kvar på hög nivå

under återstoden av budgetåret. Det kan erinras om att förevarande anslag i december 1977 förstärktes med 450 milj. kr. (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15).

För nästa budgetår räknar såväl AMS som arbetsmarknadsministern med att antalet deltagare i utbildningen skall gå ned till 135 000. Nedgången bedöms helt och hållet falla på utbildning i företagen samtidigt som det framhålls att det är svårt att bedöma behovet av den utbildningsformen. I sammanhanget kan påpekas att utredningen om företagsutbildning strax efter årsskiftet avlämnade sitt betänkande med kartläggning av den inom företag samt kommuner och landsting bedrivna personalutbildningen (SOU 1977: 92).

Utskottet har i och för sig ingen invändning mot den bedömning av utbildningens volym som gjorts av AMS och arbetsmarknadsministern men erinrar om att regeringen anmält att den avser att senare pröva om de särskilda åtgärderna på bl. a. utbildningsområdet som har satts in i vinter skall förlängas efter den 1 juli i år.

Som ovan framhållits har utbildningen i företag med stöd av den s. k. 25-kronan haft mycket stor omfattning. En annan form av utbildningsstöd, bidrag till utbildning av redan anställda i kombination med nyanställning av arbetslösa, i första hand ungdomar, har däremot endast utnyttjats i blygsam skala. Under budgetåret 1976/77 beviljades stöd för utbildning av 558 redan anställda, och 229 personer nyanställdes.

Grunderna för de berörda formerna av stöd till utbildning i företag behandlades av riksdagen senast i december förra året (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15). Riksdagsbeslutet gällde bidragsnivåerna under första halvåret 1978. Det innebär att bidraget till utbildning vid permitteringsrisk utgår med 25 kr. per timme under 480 timmar och med 15 kr. per timme under ytterligare högst 480 timmar. För tiden efter den 1 juli 1978 är det avsett att bidraget skall återgå till tidigare nivåer, 10 kr. per timme under de första 160 timmarna och 15 kr. per timme under ytterligare högst 800 timmar. Bidraget till utbildning av redan anställda i kombination med nyanställning av ersättare skall under samma halvår utgå med 25 kr. per timme. Efter den 30 juni utbetalas bidrag med samma belopp som tidigare eller 19 kr. per timme. Beträffande båda stödformerna sägs i propositionen att det med hänsyn till arbetsmarknadsläget kan bli aktuellt att senare pröva frågan om bidragsnivåerna efter halvårsskiftet. Någon ändring av belopp eller övriga grunder för de två aktuella formerna för stöd till utbildning i företag föreslås inte i budgetpropositionen.

I socialdemokraternas partimotion 893 föreslås en vidgad användning av bidraget till utbildning av redan anställda i kombination med nyanställning av ersättare. Motionärerna tänker sig att bidrag enligt i princip samma regler skall kunna utgå när anställda lämnar produktionsarbete för att under viss tid delta i företagets *produktutveck-*

lingsarbete. Syftet är att stimulera företagen att ta till vara de anställdas erfarenheter och kunskaper. Bidragsverksamheten bör enligt motionsförslaget begränsas till tillverkningsindustrin, och den bör pågå till den 30 juni 1980. Under hela den tiden bör bidrag utgå med 25 kr. per timme. Som ersättare bör det inte vara hinder att rekrytera personer med goda yrkeskunskaper, med hänsyn bl. a. till tendenserna till ökad arbetslöshet bland medlemmarna i industrikassorna.

Frågan om arbetsmarknadspolitiskt stöd till utveckling av företagens produktionsmetoder och produkter behandlades av riksdagen i december förra året. Den aktualiserades i en socialdemokratisk partimotion med anledning av förslag i propositionen 1977/78: 32 om förlängning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till större industriföretag med dominerande ställning på orten. Motionärerna ansåg att den övertaliga personal, för vilken företagen kan uppbära nämnda stöd, även borde kunna sysselsättas i utvecklingsarbete. Utskottet (AU 1977/78: 15) ansåg att motionsförslaget var värt att prövas och konstaterade att en sådan verksamhet inte stod i strid med bestämmelserna om sysselsättningsstödet, så länge verksamheten hölls skild från företagets ordinarie produktion. Någon åtgärd på grund av motionen var därför inte erforderlig. Riksdagen följde utskottet. I de ändrade bestämmelser om sysselsättningsstödet som regeringen härefter utfärdat har uttryckligen sagts att den personal som omfattas av stödet får sysselsättas med produktutvecklingsarbete.

Det nu föreliggande motionsförslaget om att utvidga stödet till den aktuella formen av utbildning i företag ligger i linje med utskottets i höstas gjorda uttalanden. Möjligheterna att genomföra det bör därför närmare undersökas av regeringen. Därvid får bl. a. prövas om åtgärden är förenlig med våra internationella åtaganden. I princip bör stödberättigad utvecklingsverksamhet hållas skild från egentlig produktion. Därmed uppnås överensstämmelse med reglerna för det tillfälliga sysselsättningsstödet. Det synes också naturligt att bidragsnivån anknys till utbildningsstödet. Som tidigare sagts avser regeringen att senare under året pröva frågan om storleken av de timbidrag som skall utgå vid utbildning i företag. Resultatet av regeringens överväganden bör i lämpligt sammanhang redovisas för riksdagen. Vad utskottet anfört med anledning av motionen i aktuell del bör regeringen underrättas om.

Övriga former av stöd till utbildning som finansieras från arbetsmarknadsutbildningsfonden och därmed delvis från förevarande anslag är det s. k. jämställdhetsbidraget och det temporära stödet till utbildning av svetsare och plåtslagare inom varvsindustrin. Det senare stödet var avsett att användas under åren 1976 och 1977. Det har inte kommit till praktisk användning, och det föreslås därför inte någon förlängning av giltighetstiden.

Jämställdhetsbidraget, dvs. bidrag till utbildning för yrken som domi-

neras av motsatt kön, utgår i normalfallet med 8 kr. per timme. Utbildning får ske i vissa i bidragsbestämmelserna angivna yrken. I åtta län utgår bidraget med 14 kr. per timme, och utbildningen får bedrivas i fler yrken som fastställs av AMS. Någon ändring av dessa regler förordas inte i budgetpropositionen. Socialdemokraterna yrkar i sin partimotion att bidraget höjs till ett för hela landet enhetligt belopp om 16 kr. per timme och att bidragsbestämmelserna i övrigt ändras i vissa hänseenden.

Ett liknande yrkande från socialdemokraterna avlogs av riksdagen i december 1977 (AU 1977/78: 15) med hänvisning till att resultatet av den på våren samma år införda bidragsdifferentieringen bör avvaktas. Det har uppdragits åt AMS att senast i anslagsframställningen för budgetåret 1979/80, dvs. senast i höst, redovisa erfarenheterna av nu bedrivna verksamhet. Anledning saknas för riksdagen att frångå sitt nyligen gjorda ställningstagande, och utskottet avstyrker därför motionen i aktuella delar.

Som föreslås i propositionen bör försöken med jämställdhetsbidraget fortgå även under nästa budgetår.

Inom regionalpolitiken görs sedan år 1974 försök med *könskvotering*. För bidrag och lån ställs villkoret att minst 40 % av de arbetsplatser som tillkommer skall förbehållas vardera könet. Dispens kan ges.

I socialdemokraternas partimotion 893 anses försöken med könskvotering i den regionalpolitiska stödverksamheten vara uppmuntrande. Man bör därför överväga att vidga försöken. Av särskilt intresse är att pröva liknande system i andra former av statligt stöd till företagen, t. ex. i den arbetsmarknadsutbildning som bedrivs inom företagen.

Könskvotering i det regionalpolitiska stödet gäller nyrekryterad personal. Kvotering är betydligt svårare att tillämpa inom de arbetsmarknadspolitiska stödformerna. Dessa avser i stor utsträckning redan anställd personal och leder därigenom inte till nya arbetstillfällen för vare sig kvinnor eller män. Ett av undantagen härifrån är den ganska omfattande verksamheten med personalutbildning på den primär- och landstingskommunala sektorn i kombination med att uppkommande vikariat anordnas som beredskapsarbete. Det är möjligt att man den vägen kan få en från jämställdhetssynpunkt önskvärd rekrytering av exempelvis manliga vårdbiträden. Man kan självfallet också stödja jämställdhetssträvandena via utbildningen av redan anställda. Att detta skall beaktas vid tillämpningen av den s. k. 25-kronan har markerats från statsmakternas sida, och föreskrift härom har intagits i bidragsbestämmelserna. Den övervägande delen av personalutbildningen inom företagen liksom hos kommuner och landsting sker dock utan statligt stöd. Inriktningen av denna internutbildning har naturligtvis stor betydelse från jämställdhetssynpunkt. Problemet har tagits upp av utredningen om företagsutbildningen i dess nya betänkande.

Frågan om könskvotering i samband med olika former av statligt stöd är komplicerad som bl. a. framgår av vad ovan redovisats. Utskottet har inte underlag för något bestämt ställningstagande till frågan om man kan vidga användningen av könskvotering till nya områden. Utskottet vill inte utesluta att kvotering kan vara en ändamålsenlig metod i vissa fall, t. ex. inom företagsutbildningen. Utskottet räknar med att man bl. a. inom jämställdhetskommittén aktualiserar frågan, och med hänsyn därtill bör motionen inte föranleda någon åtgärd.

I den socialdemokratiska motionen 893 begärs även *vidgade försök med utbildning för äldre arbetsökande*. Motionärerna hänvisar till försöksverksamhet av det slaget som har bedrivits i Gävleborgs län. Inom ramen för den föreslagna verksamheten bör man bl. a. pröva möjligheterna att erbjuda medelålders kvinnor med kort grundutbildning tillfälle till förkovran och därmed ge dem bättre förutsättningar för mera kvalificerad utbildning. Den utbildningen bör kunna ske i samverkan med den kommunala vuxenutbildningen och studieförbunden.

Den av motionärerna nämnda försöksverksamheten i Gävleborgs län genomfördes av AMS på initiativ av sysselsättningsutredningen. AMS är oförhindrad att starta ny, liknande verksamhet. Förberedande teoretisk utbildning i form av preparandkurser vid AMU-centra är ett betydelsefullt inslag i arbetsmarknadsutbildningen med hänsyn till att många vuxna har en svag allmän utbildningsbakgrund. Utbildningsbidrag vid förberedande teoretiska studier kan också medges när studierna bedrivs vid folkhögskolor eller inom den kommunala vuxenutbildningen under förutsättning att studierna är nödvändiga för en yrkesutbildning.

Av det anförda framgår att det finns möjligheter att tillgodose motionärernas synpunkter inom ramen för gällande ordning. Något riksdagens initiativ med anledning av motionen är sålunda inte påkallat.

Vidare anförts i motionen 893 att den s. k. 25-kronan kommit till ringa användning för *utbildning i de privata servicenäringarna*, därför att arbetsplatserna ofta är starkt spridda och bara har ett fåtal anställda. För att underlätta utbildning av permitteringshotad personal vid sådana företag föreslås i motionen att företagen skall ges möjlighet att köpa utbildning av kursanordnare utanför företagen.

Utskottet konstaterar att företag redan har möjlighet att köpa utbildningsresurser från AMU-centra. Denna möjlighet utnyttjas också. Med hänvisning härtill avstyrks motionsyrkandet.

I betänkandet Arbete åt alla (SOU 1975: 90) förde sysselsättningsutredningen fram tanken att det i företagen skulle skapas särskilda *utbildningsfonder*. Sådana fonder skulle kunna användas som ett medel att hålla kvar personalen i en lågkonjunktur. I motionen 893 begärs att frågan om utbildningsfonder utreds.

Ett liknande utredningsyrkande framfördes även förra året från socialdemokratiskt håll (AU 1976/77: 21). Yrkandet avslögs med hänvisning

till att man borde avvakta slutförandet av arbetet inom utredningen om företagsutbildning (jfr prop. 1975/76: 211, s. 237). Som förut nämnts har utredningen nyligen avlämnat sitt betänkande (SOU 1977: 92) som huvudsakligen är en kartläggning av företagsutbildningen. Utskottet har erfarit att regeringen avser att tillsätta en ny utredning med uppgift att studera bl. a. den aktuella frågan. Med hänsyn härtill är det inte erforderligt med något initiativ från riksdagens sida. Motionsyrkandet bör alltså inte föranleda någon åtgärd.

Sedan år 1966 bedrivs inom arbetsmarknadsutbildningen s. k. bristyrkesutbildning. Den är öppen även för icke arbetslösa. Å andra sidan är den begränsad till vissa yrken med påtaglig brist på yrkesutbildad arbetskraft. Utbildningen rön-te i början ringa efterfrågan men har numera ganska betydande omfattning. Budgetåret 1976/77 påbörjade 6 100 personer utbildning av detta slag.

Bristyrkesutbildningen har alltsedan starten formellt betecknats som försöksverksamhet. I budgetpropositionen uttalas nu att den bör ses som ett permanent inslag i arbetsmarknadsutbildningen. Utskottet delar denna uppfattning. Vidare förordas i propositionen begränsade försök av innebörd att icke arbetslösa män och kvinnor medges utbildning vid AMU-kurser till yrken som domineras av det motsatta könet även i de fall det gäller utbildning till ett yrke som inte är ett bristyrke. Som bakgrund till förslaget hänvisas till att män och kvinnor i stor utsträckning väljer yrkesinriktning på ett traditionellt sätt även inom arbetsmarknadsutbildningen. Utskottet biträder förslaget.

I motionen 1342 av Maj-Lis Landberg (s) och Torsten Karlsson (s) yrkas att *sjuksköterskeutbildningen inrangeras i bristyrkesutbildningen*. Vidare bör enligt motionärerna snabbt kartläggas om även annan eftergymnasial utbildning inom vårdsektorn, t. ex. till sjukgymnast, bör omfattas av bristyrkesutbildningen.

Vid utbildning av det slag som berörs i motionen utgår studiemedel enligt studiestödsfördordningen (1973: 418). Hittills har studiemedelsberättigad utbildning i princip inte anordnats som arbetsmarknadsutbildning, se 13 § arbetsmarknadskungörelsen. Vissa undantag kan dock göras från denna regel, nämligen för enstaka korta yrkeskurser. Vidare kan handikappade och ensamstående föräldrar få komplettera studiemedlen med viss del av utbildningsbidraget. Skälen till att arbetsmarknadsutbildningen i princip inte bör omfatta studier som kan finansieras med studiemedel har utvecklats i propositionen 1975: 45 (s. 81—82) om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen. Vad där anfördes lämnades utan erinran av riksdagen (InU 1975: 14, s. 13).

Utskottet delar så till vida motionärernas uppfattning att det är angeläget att åtgärder vidtas för att öka utbildningsmöjligheterna på det aktuella området. Det är av betydelse också ur vård- och sysselsättnings-synpunkt. Utskottet är emellertid inte utan närmare utredning berett att förorda att man anordnar utbildningen som bristyrkesutbildning. Detta

skulle nämligen innebära att man rubbar en av de principer som fastställts för arbetsmarknadsutbildningen. Det finns i dag en stark efterfrågan på utbildning till sjuksköterskeyrket. Våren 1977 kunde endast en tredjedel av behöriga sökande tas emot för utbildning. Utredningen Vård 77 har nyligen lagt fram ett delbetänkande Praktikfrågor (SOU 1978: 15), i vilket anvisas åtgärder för att avhjälpa vissa akuta svårigheter. Utredningen fortsätter sitt arbete för att lösa problemen.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att den aktuella motionen inte föranleder någon åtgärd.

Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) begär i motionen 612 *förbättrad arbetsmarknadsutbildning för invandrare*. De anser att invandrarerna bör ges samma reella möjligheter till yrkesutbildning inom arbetsmarknadsutbildningen som andra som deltar i denna utbildning. De bör också kunna få bättre grundutbildning och möjlighet att förvärva grundskolekompetens. Slutligen bör yrkesvägledningen för invandrare förbättras och vid behov ges på elevens eget språk.

Liksom motionärerna anser utskottet att det är angeläget att man inom arbetsmarknadsutbildningens ram tillgodoser invandrarernas speciella utbildningsbehov. Frågor om invandrarernas deltagande i arbetsmarknadsutbildningen behandlades i den ovannämnda propositionen 1975: 45 om riktlinjer för utbildningen. Där framhålls bl. a. att undervisning på invandrarernas eget språk är nödvändig i vissa fall och att AMU-centra i så stor utsträckning som möjligt bör tillhandahålla läromedel på invandrarernas olika språk. Strävan är givetvis också att söka ge yrkesvägledning på elevernas eget språk. Att dessa strävanden många gånger är svåra att realisera är lätt att inse med tanke på att invandrarerna representerar en mängd skilda språkgrupper. Vad beträffar invandrarernas möjligheter att inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen förvärva grundskolekompetens så gäller samma regler för dem som för svenska medborgare, nämligen att sådan utbildning kan medges om den är nödvändig för den fortsatta yrkesutbildningen. På grund av det anförda bör motionen inte föranleda någon åtgärd.

Sedan år 1965 bedrivs försöksverksamhet med *barntillsyn inom arbetsmarknadsutbildningen*. Verksamheten, som har begränsad omfattning, innebär att barntillsyn åt deltagare i utbildningen förmedlas och helt bekostas av arbetsmarknadsverket. En förutsättning för att barntillsyn skall ordnas på detta sätt är att förälderns utbildning måste förläggas till annan kommun än hemkommunen.

Liksom i en tidigare anslagsframställning har AMS på nytt föreslagit att barntillsyn skall få anordnas genom verkets försorg även om utbildningen sker inom den egna kommunen men utom hemorten. Styrelsens förslag avser vissa till ytan stora kommuner, främst i Norrlandslänen.

AMS förslag avstyrks i budgetpropositionen med hänvisning till att det enligt lagen om barnomsorg är kommunernas skyldighet att ordna barntillsynen för sina invånare.

I motionen 813 av Bengt Fagerlund m. fl. (s) yrkas att barn tillsyn skall få ordnas i huvudsak på det sätt AMS har föreslagit.

Ett motionsyrkande av samma innebörd framställdes även förra året och avslogs då av riksdagen (AU 1976/77: 21). Utskottet finner inte skäl att frångå denna inställning och avstyrker därför motionsyrkandet.

Det vid arbetsmarknadsutbildningen utgående *utbildningsbidraget* höjdes från den 1 januari i år med 5 kr. per dag. Det utgår därigenom med 70 kr. per dag för flertalet deltagare under 20 år och med 135 resp. 175 kr. om dagen för vuxna deltagare.

I motionen 831 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås ett enhetligt utbildningsbidrag om 175 kr. per dag. Vidare begärs att deltagare som uppstår hel pension eller är kontinuerligt sjukskrivna skall få den ersättning som är mest gynnsam för dem. Kostnaderna för bidragsändringarna föreslås bli täckta genom att den särskilda arbetsgivaravgiften för arbetsmarknadsutbildningen höjs.

Utbildningsbidraget är kopplat till de belopp som utgår som kontant stöd vid arbetslöshet. Systemet innebär en viss premiering av dem som deltar i utbildning. Utskottet är inte berett att föreslå någon ändring på denna punkt och avstyrker därför förslaget om ett enhetligt utbildningsbidrag. Samtidigt vill utskottet erinra om att regeringen aviserat förslag till höjning av kontantstödet vid arbetslöshet senare under våren. En höjning av däri ingående belopp innebär att även utbildningsbidraget kommer att öka. När det gäller motionen i övrigt konstaterar utskottet att den som uppstår pension eller sjukpenning under arbetsmarknadsutbildning i princip får ersättning enligt de normer motionärerna förespråkar. Är pensionen eller sjukpenningen högre än den i utbildningsbidraget ingående dagpenningen, utgår stimulansbidrag med f.n. 15 kr. per dag. Med hänsyn till det sagda avstyrks motionen i dess helhet.

De *totala utgifterna* för arbetsmarknadsutbildningen under nästa budgetår beräknas i budgetpropositionen till 2 192 milj. kr., varav 770 milj. kr. beräknas bli täckta av arbetsgivaravgifter. Ett belopp om ca 1 422 milj. kr. behöver alltså tillskjutas arbetsmarknadsutbildningsfonden via detta anslag. Utskottet lämnar denna medelsberäkning utan erinran. Anslaget bör alltså föras upp med begärt belopp.

Sysselsättningskapande åtgärder

1976/77 Utgift	2 000 652 000	Reservation	1 257 216 881
1977/78 Anslag	1 320 700 000		
1978/79 Förslag	1 692 400 000		

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Sysselsättningskapande åtgärder utom delprogrammet Stöd till lageruppyggnad. Indelningen i delprogram framgår av följande sammanställning.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredra- ganden
Allmänna beredskapsarbeten	787 741 000	600 000 000	—	+270 000 000
Särskilda beredskapsarbeten	990 522 000	650 000 000	+250 000 000	+100 000 000
Industribeställningar	174 304 000	10 000 000	—	—
Detaljplaneringsbidrag	29 348 000	40 000 000	+ 10 000 000	—
Förvaltningskostnader	18 737 000	20 700 000	+ 300 000	+ 1 700 000
	2 000 652 000	1 320 700 000	+260 300 000	+371 700 000

Regeringen har i budgetpropositionen under punkten B 3 (s. 68—87) föreslagit att riksdagen skall

1. godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till kommunala och enskilda beredskapsarbeten som har förordats i propositionen,

2. godkänna vad som anförts om bidrag till projektering av bostadshus,

3. medge att regeringen får bemyndiga AMS att under budgetåret 1978/79 besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket, beträffande vilken antingen omständigheterna är sådana att vederbörande inte kan betala sin skuld och enligt styrelsens bedömning ingen eller ringa möjlighet föreligger att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedöms förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte är ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå inte anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,

4. till Sysselsättningskapande åtgärder för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 692 400 000 kr., varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Beredskapsarbeten

I budgetpropositionen presenteras inledningsvis ett *nytt bidragssystem för kommunala beredskapsarbeten*. Förslaget grundas på en i höstas framlagd departementspromemoria.

F. n. utgår statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten med 33 % av den totala kostnaden för arbetet. Bidragsandelen kan varieras uppåt men även nedåt.

Avsikten med det nya bidragssystemet är att det skall främja sysselsättningseffekten hos beredskapsarbetena. Detta skall uppnås genom att bidragen relateras till lönekostnaderna för arbetet. Normalt skall bidrag utgå med 75 % av de totala lönekostnaderna för arbetstagare som anvisas av arbetsförmedlingen. En sådan ordning bedöms ge ett högre bidrag än f. n. för arbeten utanför investeringssektorn, men lägre för husbyggnads- och andra anläggningsarbeten. För att kompensera detta föreslås att för sådana arbeten skall kunna utgå ett tilläggsbidrag om 20 % av återstående

kostnader. Såväl grundbidraget som tilläggsbidraget skall kunna jämkas — grundbidraget dock till högst 90 % av lönekostnaden.

De här redovisade bestämmelserna för kommunala arbeten bör enligt propositionen även gälla för enskilda beredskapsarbeten. Hänsyn skall dock liksom hittills tas till värdet för den enskilde av att arbetet kommer till stånd.

I sammanhanget förordas i propositionen en ändring av kriterierna för val av beredskapsarbeten. F. n. gäller att till beredskapsarbeten skall väljas arbeten som ändå skulle ha utförts under den närmaste tiden. I praxis har denna princip inte alltid kunnat följas. Det föreslås därför att regeln omformuleras så, att till beredskapsarbeten skall utväljas arbeten som inte skulle ha kommit till stånd under löpande period för årsbudget om de inte får utföras som beredskapsarbete. Liksom hittills skall det dock gälla endast anslagna arbeten.

Frågan om en omläggning av bidragssystemet för kommunala beredskapsarbeten diskuterades förra året vid riksdagsbehandlingen av motsvarande anslagspunkt (AU 1976/77: 21). Förslaget ligger i linje med de sedan länge pågående strävandena att öka beredskapsarbetenas sysselsättningseffekt. Utskottet godtar för sin del detsamma liksom övriga förslag till ändringar av systemet för beredskapsarbete.

Beredskapsarbetena hade en betydande omfattning under budgetåret 1976/77. Utgifterna för arbetena uppgick till 1 778 milj. kr. För innevarande budgetår har hittills anvisats sammanlagt 2 150 milj. kr. AMS har i januari i år hos regeringen begärt ytterligare medel.

För nästa budgetår beräknas för beredskapsarbeten ett sammanlagt belopp om 1 350 milj. kr. Därutöver beräknas ett belopp om 270 milj. kr. för det tillfälliga sysselsättningsbidraget inom stålindustrin. Detta skall utgå fram till år 1980, och huvuddelen av bidragskostnaderna väntas falla på budgetåret 1978/79. Av medlen för beredskapsarbeten skall högst 200 milj. kr. få användas till väg- och gatuarbeten. Under innevarande budgetår är medelsramen för dessa arbeten 500 milj. kr. Medelsberäkningen godtas av utskottet.

I tolv motioner framhålls speciella projekt som beredskapsarbeten. Av dessa gäller fyra motioner vägarbeten. Sålunda begär i motionen 1341 Gösta Karlsson m. fl. (c, m, fp) *omläggning av riksväg 55 vid Strängnäs*, i motionen 808 Ingrid Andersson (m) och Lars Schött (m) *beredskapsmedel till vägbyggnad och vägenderhåll i Kalmar län*, i motionen 1329 Wilhelm Gustafsson (fp) *ombyggnad av riksväg 41 m. fl. vägar i södra Älvsborgs län* och i motionen 1320 Rolf Dahlberg (m) *omläggning av Europaväg 4 på sträckan Gävle—Hamrånge*. Till stöd för yrkandena åberopas i motionerna arbetsmarknads- och regionalpolitiska resp. trafikekonomiska skäl.

John Johnsson m. fl. pekar i motionen 821 på behov av *tvärbana på Sturups flygplats* och Birgitta Hambræus m. fl. (c) i motionen 874 på

möjligheterna att som beredskapsarbeten *upprusta skyddsvärda hus och miljöer*. I motionen 1349 av Per-Axel Nilsson (s) och Torsten Gustafsson (c) yrkas att 2 milj. kr. avsätts för *restaurering av Gotlandskyrkor* med 100 % statsbidrag. Även motionen 1338 av Knut Johansson (s) och Hans Wachtmeister (m) avser i första hand Gotlandskyrkorna. *Åtgärder mot försurning av sjöar* förordas i motionen 483 av Bertil Dahlén (fp). I motionen 1663 av Johan Olsson m. fl. (c) beklagas att andelen *skogsvårdsarbeten* inom beredskapsarbetenas ram har minskat. Denna andel bör ökas, bl. a. med hänsyn till att möjligheterna till lönsam gallring försämrats på grund av stigande avverkningskostnader samtidigt som priserna på massaved har fallit. Ylva Annerstedt (fp) anvisar i motionen 1703 *inventering och avlägsnande av skrotbilar*. Slutligen väcker Tage Adolfs-son (m) i motionen 1650 tanken att anordna *barnomsorg* som beredskapsarbete.

Den i motionen 1650 framförda tanken att vård och tillsyn av såväl egna som andras barn skall kunna ges beredskapsarbetets form kan utskottet inte ställa sig bakom.

Vad sedan gäller den i motionerna 1338 och 1349 på nytt upptagna frågan om åtgärder för att bevara de medeltida kyrkorna på Gotland vill utskottet erinra om att åtgärder av det slag som avses i motionerna i höstas redan aktualiserats hos regeringen genom framställningar från dels riksdagens revisorer, dels riksantikvarieämbetet. Utskottet vill tillägga att det f. n. inte är möjligt att åberopa arbetsmarknadsskäl för att utföra de önskade arbetena. Sysselsättningen inom byggbranschen på Gotland är nämligen mycket god.

Därutöver vill utskottet med anledning av motionerna understryka att beredskapsarbetenas primära syfte är sysselsättningspolitiskt. En första förutsättning för att beredskapsarbete skall komma till stånd är att det på orten finns behov att sysselsätta arbetslösa samt att arbetena lämpar sig för de aktuella arbetsökandena med hänsyn till deras yrkeserfarenhet och andra förutsättningar. Vid val mellan lämpliga objekt måste också beaktas vilket av objekten som från angivna utgångspunkt ger den bästa sysselsättningseffekten. Om uppkommande sysselsättningsbehov bör tillgodoses på det sätt som föreslagits i motionerna får sålunda prövas i varje särskilt fall med hänsynstagande till nu angivna principer. Med det anförda har utskottet besvarat de aktuella motionerna, som inte bör för- anleda någon åtgärd.

Industribeställningar

I propositionen föreslås en oförändrad anvisning av 10 milj. kr. för ändamålet. Utskottet tillstyrker förslaget. Som framhålls i propositionen kan behovet av industribeställningar under nästa budgetår inte bedömas i förväg. Under budgetåret 1976/77 var utgifterna 174 milj. kr., och innevarande budgetår har medgivits att sammanlagt ca 250 milj. kr. får användas.

Detaljplaneringsbidrag

Under detta delprogram föreslås ett oförändrat belopp om 40 milj. kr.

Bidrag utgår till projektering av kommunala anläggnings- och byggnadsarbeten, till statlig projektering av skogsvägar och skogsvårdsarbeten samt till inventering av naturvårdsarbeten. Temporärt kan bidrag också ges till projektering av bostadshus under förutsättning att projekteringen är avslutad senast den 30 juni i år. I propositionen förordas att stöd till projektering av bostadshus skall kunna utgå även under budgetåret 1978/79. Stödverksamheten bör under samma tid också kunna omfatta vissa ombyggnadsåtgärder. Å andra sidan bör stöd inte längre ges till mer omfattande projektering än som behövs för att ta fram underlag för att inhämta anbud för egentliga byggnadsarbeten.

Utskottet biträder vad som har anförts och föreslagits under denna punkt.

Medelsberäkning m. m.

Det totala medelsbehovet under anslaget uppgår till 1 692 400 000 kr. Utskottet har tillstyrkt medelsanvisningen under de fyra delprogrammen. Riksdagen bör alltså bevilja det begärda anslaget.

Liksom tidigare år begärs i propositionen bemyndigande för regeringen att medge att AMS på vissa villkor får avskrika vissa lånefordringar inom arbetsmarknadsverket. Utskottet tillstyrker att det begärda bemyndigandet lämnas.

Stöd till lageruppbyggnad

1976/77 Utgift	954 505 952
1977/78 Anslag	400 000 000
1978/79 Förslag	10 000 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programmet Sysselsättnings-
skapande åtgärder ingående delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad.

Regeringen har under punkten B 4 (s. 88—89) föreslagit att riksdagen skall till Stöd till lageruppbyggnad för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.

För att motverka en nedgång i industrissysselsättningen användes lagerstöd i stor omfattning under åren 1975 och 1976. Statsbidrag om 1,3 miljarder kr. beviljades de åren 971 företag för lagerökningar motsvarande 6,6 miljarder kr. Vidare beviljades 186 företag bidrag med ca 220 milj. kr. för fortsatt lagerhållning under första halvåret 1977.

Utgifterna under anslaget uppgick under budgetåren 1975/76 och 1976/77 till 236 resp. 954 milj. kr. Under budgetåret 1978/79 beräknas bidrag inte behöva betalas ut annat än i enstaka, icke slutbehandlade ärenden. Därutöver kan vissa utgifter uppkomma för att infria statliga garantier för banklån som företag tagit upp för att finansiera lagerupp-

byggnaden. Med hänsyn härtill anses det i propositionen möjligt att räkna ned anslaget till 10 (—390) milj. kr. Utskottet biträder denna anslagsberäkning.

Totalförsvarsverksamhet

1976/77 Utgift	32 602 000
1977/78 Anslag	39 130 000
1978/79 Förslag	56 700 000

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Totalförsvarsverksamhet. Indelningen i delprogram framgår av följande sammanställning.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Försvars- och bered- skapsplanering	2 279 000	3 790 000	+ 1 710 000	+ 410 000
Vapenfria tjänstepliktiga	20 152 000	21 840 000	+16 360 000	+18 760 000
Förvaltningskostnader	10 171 000	10 200 000	+ 1 100 000	+ 1 700 000
Ej disponerat belopp		3 300 000		3 300 000
	32 602 000	39 130 000	+19 170 000	+17 570 000

Regeringen har under punkten B 6 (s. 92—95) föreslagit riksdagen att till Totalförsvarsverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 56 700 000 kr.

Som framgår av sammanställningen ovan avser huvuddelen av anslagsuppräknningen kostnader för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga. Den större medelstildelningen avser att göra det möjligt att höja antalet tjänstgöringsdagar från 325 000 till 500 000 och därmed minska den kö av vapenfria som väntar på att fullgöra grundutbildning.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under denna anslagspunkt.

Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning

Från anslaget bestrids arbetsmarknadsverkets utgifter för anskaffning av utrustning, vars anskaffningsvärde överstiger 10 000 kr. och vars livslängd överstiger tre år. Även engångsanskaffningar bekostas från anslaget. Annan utrustning anskaffas med anlitanande av resp. programanslag.

Regeringen har under punkten B 7 (s. 95—97) föreslagit riksdagen att till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

Utskottet har ingen invändning mot medelsberäkningen för nästa budgetår.

Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för programmet Förvaltning av utrustning, vilket utgör ett serviceprogram för försörjning av övriga program med mer kapitalkrävande utrustning. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket, varvid hyran skall beräknas så, att samtliga uppkommande kostnader täcks. Programmet består av delprogrammen Förläggingsbyggnader samt Maskiner och fordon m. m.

Regeringen har under punkten B 8 (s. 98—100) föreslagit riksdagen att till Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Utskottet har ingen erinran mot propositionens förslag.

Särskilda åtgärder för arbetsanpassning

1976/77 Utgift	1 176 549 000	Reservation	120 849 478
1977/78 Anslag	1 215 000 000		
1978/79 Förslag	1 581 500 000		

Från anslaget bestrids utgifterna för programmen Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade och Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade. Indelningen i delprogram framgår av följande sammanställning över propositionens medelsberäkning.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredragen
<i>Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade</i>				
Arbetsprövning/arbetsträning	41 451 000	57 500 000	— 5 900 000	— 5 900 000
Utbildning av svårplacerade	96 157 000	86 000 000	+ 15 000 000	+ 29 000 000
Förvaltningskostnader	4 283 000	3 800 000	+ 900 000	+ 800 000
<i>Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade</i>				
Arbetshjälpmedel åt handikappade	29 662 000	38 000 000	+ 41 500 000	+ 17 500 000
Näringshjälp	8 114 000	9 500 000	—	—
Arkivarbete	703 353 000	599 500 000	+ 270 500 000	+ 275 500 000
Halvskyddad sysselsättning	125 455 000	230 000 000	+ 70 000 000	+ 40 000 000
Skyddad sysselsättning	153 353 000	176 100 000	+ 6 900 000	+ 6 900 000
Hemarbete	1 873 000	2 100 000	—	—
Förvaltningskostnader	12 848 000	12 500 000	+ 2 100 000	+ 2 700 000
	1 176 549 000	1 215 000 000	+ 415 000 000	+ 366 500 000

Regeringen har under punkten C 5 (s. 123—136) föreslagit riksdagen att

- godkänna de ändringar av grunderna för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade som departementschefen har förordat, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1978,

2. bemyndiga regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under budgetåret 1978/79,

3. till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 581 500 000 kr.

Allmänt

Av de arbetssökande vid arbetsförmedlingen registreras ca 11 % som handikappade. Det innebär att varje månad ca 24 000 personer med arbetshandikapp är aktuella för förmedlingen. Av dessa blir ca 15 % föremål för någon form av åtgärd under månaden. Ca 75 % kvarstår som aktuella vid månadens slut, och av dessa har hälften varit anmälda mer än tre månader.

De handikappades behov av en i ökad grad individualiserad service är ett viktigt motiv för en förstärkning och effektivisering av arbetsförmedlingen. Departementschefen framhåller att insatserna för de arbetshandikappade måste i ökad omfattning förläggas till arbetsplatserna på den reguljära arbetsmarknaden. Detta gäller såväl arbetsförberedande som platsförmedlande åtgärder. Om arbetsmarknaden skall kunna göras tillgänglig för fler måste därför arbetet i större utsträckning än nu anpassas till de arbetssökandes förutsättningar.

I propositionen erinras om att flera av de i anslaget Särskilda åtgärder för arbetsanpassning ingående delprogrammen berörs av pågående utredningsarbete.

I december 1977 antog riksdagen förslag till ny organisation för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. (prop. 1977/78: 30, AU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 74). Den nya organisationen för skyddat arbete innebär bl. a. att verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete samordnas under regionala stiftelser bakom vilka landstingskommunerna och staten skall stå. En organisationskommitté för skyddat arbete har tillsatts för att utforma den nya organisationen. För den yrkesinriktade rehabiliteringen, som i dag bedrivs av landsting, kommuner och staten, har riksdagen uttalat sig för en samordning under ett statligt huvudmannaskap. Den närmare utformningen av organisationen har övervägts av sysselsättningsutredningen och kommer också att prövas av en särskild organisationskommitté. De planerade organisationsförändringarna beräknas träda i kraft tidigast den 1 januari 1980.

Under sommaren 1977 avlämnade utredningen om näringshjälp sitt betänkande (SOU 1977: 22) med förslag till ny utformning av denna stödform. Remissbehandlingen avslutades den 1 oktober förra året.

Som nämnts i den föregående framställningen presenterade sysselsättningsutredningen för kort tid sedan delbetänkandet Arbete åt handikappade (SOU 1978: 14). I utredningen belyses de arbetshandikappades svårigheter på arbetsmarknaden, särskilt under en lågkonjunktur.

Utredningen föreslår en rad åtgärder för att stärka de arbetshandikappades ställning. Det nuvarande halvskyddade arbetet och arkivarbetet föreslås bli ersatta av en gemensam form för lönesubvention, benämnd "anställning med lönebidrag". De som har denna speciella anställningsform skall enligt förslaget omfattas av kollektivavtal och få samma anställningsförmåner som övriga anställda. Lönebidraget skall kunna varieras med hänsyn till handikappets grad och art. Antalet platser jämfört med nuvarande organisation föreslås öka från 25 000 till 75 000.

Skyddat arbete bör enligt utredningen finnas kvar. En ökad genomströmning vid de skyddade verkstäderna måste dock eftersträvas. De skyddade arbetsplatserna skall enligt förslaget ligga i nära anslutning till den öppna marknadens produktion.

Utredningen innehåller vidare förslag om en effektivare tillämpning av lagen om anställningsfrämjande åtgärder samt om en ny organisation av arbetsprövning och arbetsträning.

Speciella åtgärder för de förtidspensionerade presenteras också. Förslagen har till syfte att ge de förtidspensionerade ökade möjligheter att återvända till arbetslivet. Bl. a. för man fram tanken på "vilande pension". Systemet skulle innebära att de som efter viss tid inte vill fortsätta arbeta skall få tillbaka pensionen genom ett enkelt anmälningsförfarande.

Slutligen kan nämnas att utredningen föreslår förstärkning av personalresurserna hos arbetsförmedlingen mot bakgrund av de handikappades behov av stöd.

Betänkandet remissbehandlas f. n. Remisstiden utgår den 15 juni i år. Siktet är f. n. inställt på att proposition i ämnet skall föreläggas riksdagen redan under hösten.

Utskottet tar i detta sammanhang upp tre motioner som rör möjligheterna att skapa sysselsättning åt de handikappade.

I den socialdemokratiska partimotionen 893 framhålls bl. a. att en politik för sysselsättning efter vars och ens förmåga är nödvändig för att bryta tendenser på arbetsmarknaden som innebär ökad utslagning och svårigheter att bereda arbetshandikappade sysselsättning. Även om trygghetslagstiftningen i hög grad bidragit till att minska utslagningen för äldre och arbetshandikappade är tendenserna enligt motionärerna klart oroande. Man pekar bl. a. på ökningen av antalet förtidspensionärer.

Med hänvisning till sysselsättningsutredningens betänkande och till förslaget från utredningen om näringshjälp och för att i "görligaste mån återta den tid som gått förlorad i arbetet för de handikappade" kräver motionärerna att *sysselsättningsutredningens förslag "blir föremål för en seriös och snabb behandling av regeringen och att förslag skyndsamt och med förtur skall föreläggas riksdagen"*. Motionärerna vill att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd.

Utskottet kan inte se något skäl att bifalla detta yrkande, då det inte med fog kan göras gällande att regeringen fördröjt handläggningen av de

aktuella frågorna. Remissbehandlingen av utredningen om näringshjälp, som f. ö. tillsattes på utskottets initiativ efter upprepade motionskrav från centerhåll om näringshjälpens utformning, har nyligen avslutats. Det ter sig naturligt att denna fråga i fortsättningen bereds tillsammans med sysselsättningsutredningens förslag beträffande handikappade. Dessa förslag är så färska att de publicerades vid den tidpunkt då den nu aktuella motionen väcktes. Mot bakgrund härav och med hänvisning till den tidsplan för ärendet som ovan redovisats och som innebär att proposition till riksdagen planeras till hösten i år avstyrks motionsyrkandet.

Bernt Ekinge (fp) framhåller i motionen 1321 *att ökade insatser måste sättas in om de handikappades rätt till arbete skall kunna garanteras*. Motionären förordar bl. a. en kvotering, vilket skulle innebära att det i förhållande till arbetsstyrkan skall finnas ett visst antal arbetsplatser för handikappade. Främjandelagen bör utnyttjas i större utsträckning vad beträffar de handikappade. Slutligen efterlyser motionären bättre information till företag, stat, kommuner och landsting om vilka arbeten olika handikappade kan utföra samt vilka enklare åtgärder som kan vidtas för att anpassa arbetsplatser till de handikappades behov.

Som av ovan framgår har bl. a. sysselsättningsutredningen behandlat de frågeställningar motionären tar upp, och förslag kan väntas i en proposition under hösten. Med hänvisning härtill bör motionen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet tar slutligen i detta sammanhang upp motionen 1343 av Blenda Littmarck (m). Motionären vill ha en *bättre samordning av samhällets åtgärder när det gäller att efter en sjukhusvistelse föra ut en arbetshandikappad på arbetsmarknaden*.

Motionären anser att de myndigheter som skall ta vid efter sjukhusvistelsen för det första inte kommer in i bilden tillräckligt tidigt och för det andra tyngs av byråkrati. Kuratorn på sjukhuset bör i god tid ta kontakt med de myndigheter som ansvarar för bostads- och arbetsplacementsfrågorna. Det är statens uppgift att se till att detta fungerar, tillägger motionären.

Utskottet har förståelse för det syfte som ligger bakom motionen. Det är viktigt att man prövar nya former för en smidig samverkan mellan olika berörda då det gäller att hjälpa en handikappad tillbaka till arbetslivet efter vård på sjukhus eller annan institution. Vissa strävanden i den riktningen förekommer.

Det kan nämnas att arbetsförmedlingen i Stockholm f. n. har förmedlingspersonal stationerad på de större sjukhusen. De handikappade får därmed möjlighet att på ett tidigt stadium komma i kontakt med förmedlingspersonal för att diskutera arbetssituationen efter utskrivningen från sjukhuset. Även när det gäller bostadsfrågan för handikappade finns försök på olika håll i landet, exempelvis med integrering av handikapplägenheter med övrig bebyggelse.

Utskottet utgår från att sjukvårdshuvudmännen och myndigheterna har sin uppmärksamhet riktad på dessa frågor och inte tvekar att pröva nya okonventionella lösningar för att komma till rätta med det aktuella problemet. Med det anförda har utskottet besvarat motionen, som inte synes behöva föranleda någon åtgärd.

Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade

I avvaktan på ställningstagande till den framtida organisationen av den yrkesinriktade rehabiliteringen har utbyggnaden av arbetsvårdsinstitutet för arbetsprövning och -träning hållits tillbaka. Behovet av statsbidrag till verksamheten har därför bedömts gå ned med 5,9 milj. kr. för nästa budgetår.

Frågan om statsbidrag för drift av verksamhet med arbetsprövning och arbetsträning tas upp i den socialdemokratiska partimotionen 893. Det faktum att regeringen inte föreslår några ändringar av statsbidragen innebär enligt motionärerna att huvudmännen ensamma får bära de kostnadsstegringar som uppstår i avvaktan på att den nya organisationen genomförs. För att motverka att kostnader övervältras på kommunerna föreslås att bidraget för drift av plats vid enhet för arbetsprövning och arbetsträning fr. o. m. den 1 juli 1978 höjs med 1 000 kr. till 11 000 kr. per år och 1 200 timmar.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet erinra om att förhandlingar enligt riksdagens beslut i december förra året (AU 1977/78: 16) skall sättas i gång med nuvarande huvudmän för verksamheten om villkoren för att staten tar över verksamheten. I avvaktan på resultatet av dessa förhandlingar bör nuvarande statsbidragsregler inte rubbas. Motionsyrkandet avstyrks således. Utskottet har inte något att erinra mot propositionens medelsberäkning.

Delprogrammet Utbildning av svårplacerade omfattar kurser för omställning och träning vid AMU-centra, introduktionskurser vid verkstad för skyddat arbete samt företagsutbildning för arbetshandikappade.

Det nämnda bidraget till företagsutbildning för arbetshandikappade utgår med 8 kr. per utbildningstimme. Som villkor gäller bl. a. att den som genomgår sådan utbildning skall vara anställd i företaget redan vid utbildningens början. Enligt särskilda föreskrifter kan bidragsbeloppet vid utbildning för särskilt svårt arbetshandikappade jämkas uppåt till 75 % av den totala lönekostnaden för den handikappade. Socialdemokraterna yrkar i motionen 893 att bidraget höjs till 16 kr. per timme.

Utskottet behandlade motsvarande yrkanden från socialdemokraterna förra året (AU 1976/77: 21, 1977/78: 15). Utskottet avstyrkte då yrkandena, bl. a. med hänvisning till de möjligheter AMS har i nuläget att jämka bidraget uppåt i enstaka fall samt till de väsentligt förbättrade bidrag som beslutats till halvskyddad sysselsättning av handikappade. Utskottet har samma inställning i dag. Utskottet vill härutöver hänvisa till att även denna fråga kan förväntas bli behandlad i proposition under

hösten, bl. a. mot bakgrund av sysselsättningsutredningens förslag i frågan. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionen i denna del.

Sysselsättningskapande åtgärder för svårplacerade

Delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade omfattar fyra hjälpmedel. Bidrag kan utgå för arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel. Därutöver kan bidrag och lån utgå för motorfordon som handikappad behöver för att kunna ta ett arbete eller genomgå yrkesutbildning.

I propositionen föreslås att kostnaderna för tolk av teckenspråk i samband med nyanställning och utbildning inom företag får ses som en form av arbetsbiträde. Kostnaderna härför har beräknats till 500 000 kr. Vidare föreslås en höjning av det maximala bidragsbeloppet till särskilda anordningar på arbetsplatsen från 20 000 kr. till 30 000 kr. Utskottet tillstyrker förslagen.

Handikappade kan få *bidrag till inköp eller byte av bil*. Man kan också få ett särskilt bidrag, om man behöver speciella anordningar i bilen eller om man måste göra kostnadskrävande ändringar. Avgörande är att den handikappade är beroende av bilen för att kunna åka till och från arbetet eller en yrkesutbildning. Den handikappade behöver inte själv kunna köra bilen för att få bidrag.

Bidraget kan vara helt eller reducerat. Reducerat bidrag innebär att bidraget minskar med stigande bruttoinkomst. Med bruttoinkomst avses den handikappades intäkter av förvärvsarbete och kapital samt vad som utgår i form av sjukpenning, livränta, pension, handikappersättning och liknande förmåner.

I budgetpropositionen föreslås nu att maximibidraget till motorfordon för handikappade höjs från 23 000 kr. till 30 000 kr. och att inkomstgränsen för helt bidrag höjs från 25 000 till 28 000 kr. Den övre inkomstgränsen för reducerat bidrag blir då 44 000 kr. De föreslagna förbättringarna bör enligt propositionen rymmas inom en beslutsram om 30 milj. kr. för bidrag och lån till motorfordon.

Med regeringens förslag får bidragsreglerna följande utseende:

Bruttoinkomst/år	Bidrag i procent av helt bidrag
—27 999	100
28 000—31 999	80
32 000—35 999	60
36 000—39 999	40
40 000—43 999	20
44 000—	0

Slutligen kan nämnas att den som erhållit reducerat bidrag kan få låna ett belopp som motsvarar skillnaden mellan ett helt bidrag och det bevil-

jade bidraget. Sådant lån kan dock endast utgå om särskilda skäl föreligger. Lånet är räntefritt och skall återbetalas inom fem år.

Det aktuella bidraget till motorfordon behandlas i två motioner.

I motionen 1336 av Margot Håkansson (fp) framhålls att *bidragsgränserna omöjliggör för många inkomsttagare att få bidrag*. De flesta länsarbetsnämnderna redovisar därför enligt motionären stora outnyttjade anslag för detta ändamål, medan kostnaderna för färdtjänst ökar. Motionären begär mot denna bakgrund en översyn och en revidering av bidrags- och lånesystemet för motorfordon åt handikappade. I samband därmed förutsätts även en översyn av vilka ersättningar som skall inräknas i årsinkomsten.

Liknande synpunkter redovisas i motionen 1348 av Börje Nilsson (s). Enligt motionären är *gränserna för att erhålla bidrag alltför snävt satta* för att man skall kunna få en förväntad rehabiliteringseffekt. Motionären föreslår även förbättrade lånemöjligheter.

Motionären hänvisar också till tidigare riksdagsuttalanden om möjligheterna till bidrag för fordon även till handikappade, som behöver bilen som ett allmänt förflyttningsmedel utan hänsyn till arbete och utbildning. Denna del av motionen har överlämnats till socialförsäkringsutskottet.

För två år sedan reformerades systemet med lån och bidrag till handikappades bilar. Utskottet, som behandlade frågan, strök under att bidragen i princip borde fortlöpande anpassas till förändringar i pris- och lönenivån och att dessutom kvalitativa förbättringar borde eftersträvas.

Utskottet är med hänsyn till budgetläget inte berett att sträcka sig längre än vad departementschefen gjort och avstyrker därför motionerna.

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret för delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade beräknas i propositionen till 55,5 milj. kr., en ökning med 17,5 milj. kr. Utskottet godtar medelsberäkningen.

Som tidigare nämnts kan förslag om näringshjälps framtida utformning väntas i proposition under hösten. I avvaktan härpå föreslås nu oförändrat 9,5 milj. kr. till verksamheten. Utskottet har ingen erinran häremot.

För *arkivarbete* beräknas ett belopp av 875 (+ 275,5) milj. kr. för systemsättning av ca 15 500 personer. För innevarande budgetår har anslagsposten förstärkts med 260,5 milj. kr. (prop. 1977/78: 101, bil. 9, AU 1977/78: 25).

I motionen 1662 begär Johan Olsson (c) regler som främjar att *arkivarbete i ökad omfattning fullgörs som deltid*. Enligt motionären ser man restriktivt på sådan deltidstjänstgöring från länsarbetsnämndernas sida. En orsak härtill är att anslagstilldelningen omfattar ett visst antal platser, vilket innebär att ett län tilldelas mindre resurser om man anordnar ett antal deltidstjänster inom den givna ramen. Motionären föreslår därför att resurserna tilldelas i form av ett antal timmar eller ett visst belopp.

Utskottet vill först erinra om att enligt AMS föreskrifter kan i arkivarbete förekomma arbete på heltid, tvåtredjedelstid eller halvtid. Åtskilliga

av de anställda arbetar enligt vad utskottet inhämtat på deltid. Det har således beräknats att 15 000 anställda under år 1977 motsvarade drygt 13 000 helårstjänster vid omräkning av deltidsanställningarna. En övergång i dagsläget till den i motionen föreslagna beräkningsmodellen, exempelvis en ram på 15 500 helårstjänstgörande i stället för på 15 500 anställda, skulle därför medföra väsentligt ökat medelsbehov. Utskottet vill härutöver erinra om att arkivarbetets framtida utformning och inriktning prövats av sysselsättningsutredningen. Som tidigare nämnts avser regeringen att återkomma med förslag under hösten, varvid även förslag till dimensionering av verksamheten kan förväntas. Utskottet räknar med att man därvid kommer att pröva uppslag av den typ motionären för fram. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Utskottet godtar regeringens medelsanvisning.

Den halvskyddade sysselsättningen har på grund av konjunkturläget inte ökat i väntad utsträckning. I propositionen beräknas ett belopp av 270 milj. kr., en ökning med 40 milj. kr. Beloppet medger att antalet sysselsatta i halvskyddad sysselsättning under budgetåret kan ökas från f. n. ca 11 000 till 16 000—17 000. Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag.

Delprogrammet Skyddad sysselsättning omfattar i huvudsak bidrag till anordnande och drift av verkstäder för skyddat arbete.

Tidigare i detta avsnitt har redovisats att riksdagen i december förra året fattade principbeslut om en ny organisation för skyddat arbete och att en organisationskommitté har tillsatts för att närmare utforma den nya organisationen.

I budgetpropositionen anmäls att regeringen mot bakgrund av bl. a. ett försämrat arbetsmarknadsläge för arbetshandikappade — med stöd av riksdagens bemyndigande — beslutat att för budgetåret 1977/78 vidga ramen för anordningsbidrag till skyddade verkstäder från 40 till 50 milj. kr. Samma anmälan gjordes f. ö. i propositionen 1977/78: 101, bil. 9. För nästa budgetår föreslås att AMS får bevilja anordningsbidrag till verkstäder inom arbetsvården inom en ram av 40 milj. kr. I propositionen begärs även att regeringen får förnyat bemyndigande att vidga ramen om behov härav skulle uppkomma.

I den socialdemokratiska partimotionen 893 begärs att *bidraget till verksamheten vid skyddad verkstad skall höjas* från 9 000 kr. till 10 000 kr. per plats och 1 200 timmar. Motionärerna anför som skäl för höjningen bl. a. att kommunerna inte ensamma bör bära de kostnadsstegringar som uppstår innan den nya organisationen av den skyddade verksamheten genomförts.

Riksdagen avslög ett liknande motionsyrkande i december förra året. Utskottet (AU 1977/78: 16) erinrade därvid om att staten enligt regeringens förslag visserligen skall ta över kostnaderna för den skyddade verksamheten men att detta skall ske endast under förutsättning av mot-

svarande minskning av statliga åtaganden inom andra kommunala verksamhetsområden. Staten kommer således inte utan vidare att ta över kostnader som nu åligger de kommunala huvudmännen. Utskottet tillade att det finns anledning räkna med att den föreslagna ordningen kommer att bli till fördel för kommuner som har en jämförelsevis omfattande skyddad verksamhet. Utskottet har samma inställning i dag och avstyrker följaktligen motionen 893 i aktuell del. Det kan tilläggas att statens förhandlingsnämnd har fått regeringens uppdrag att ta upp förhandlingar med nuvarande huvudmän om övertagandet av verksamheten.

I förslaget till ny organisation som riksdagen antog i december förra året ingick bl. a. att en central stiftelse skulle bildas för att bl. a. överta huvuddelen av de funktioner som i dag åvilar AMS, kommunförbunden m. fl. centrala organ. Det ankommer på den nyligen utsedda organisationskommittén att lägga fram förslag till lokalisering av den centrala stiftelsen. *Förslag till lokaliseringsorter för den centrala stiftelsen* presenteras i följande motioner:

1323	av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson m.fl. (fp, c, m)	}	Karlstad
826	av Johan Olsson m.fl. (c)		
1671	av Olle Östrand m.fl. (s)		Söderhamn
1716	yrk. 3 av Hans Lindblad (fp)		
391	av Roland Brännström (s) och Hagar Normark (s)		Skellefteå

Utskottet (AU 1977/78: 16) uttalade förra året med anledning av motioner i lokaliseringsfrågan:

Det finns i dag inte anledning att ta ställning till lokaliseringsort för den centrala stiftelsen. Som framgår av propositionen ämnar regeringen återkomma i den frågan efter det att den föreslagna organisationskommittén lagt fram förslag. Utskottet förutsätter att frågan efter utredning kommer att redovisas för riksdagen. Motionsförslagen beträffande lokaliseringsort bör därför inte föranleda någon åtgärd.

Utskottet saknar skäl att i dag frångå denna inställning. De aktuella motionerna avstyrks därför.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning m. m. under denna punkt.

Till hemarbete föreslås i propositionen oförändrat 2,1 milj. kr. för nästa budgetår. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Medelsberäkningen

Det totala medelsbehovet för budgetåret 1978/79 under anslaget Särskilda åtgärder för arbetsanpassning anges i propositionen till 1 581,5 milj. kr., en ökning med 366,5 milj. kr. Medel bör anvisas under anslaget i enlighet med propositionens förslag. Utskottet avstyrker följaktligen yrkandet i den socialdemokratiska partiinmotionen 893 om en uppräknig av

anslaget med 19 milj. kr. Detta yrkande är en följd av de förslag i olika sakfrågor som socialdemokraterna lagt fram och som utskottet tidigare i betänkandet avstyrkt.

Bidrag till arbetarskyddsfonden

1976/77 Utgift	50 000 000
1977/78 Anslag	115 000 000
1978/79 Förslag	135 000 000

I samband med att lagen om medbestämmande i arbetslivet antogs våren 1976 beslöt också riksdagen att stödja information, utbildning och forskning rörande medbestämmande i arbetslivet. I beslutet innefattades även stöd till utbildning av representanter för de anställda i företagets styrelser och medel för att bestrida fasta kostnader vid centrum för arbetslivsforskning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Arbetarskydds- fonden	Föredra- ganden
1. Bidrag till forskningsprojekt m. m.	20 000 000	+ 6 376 000	+ 2 000 000
2. Bidrag till fackliga organisationer för utbildning av anställdas representanter i statliga myndigheters styrelser och i företagsstyrelser	20 000 000	- 3 357 000	-10 000 000
3. Bidrag till arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer för information och utbildning med anledning av lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet	75 000 000	+54 950 000	+28 000 000
	115 000 000	+57 969 000	+20 000 000

Regeringen har under punkten C 6 (s. 136—139) föreslagit riksdagen att till Bidrag till arbetarskyddsfonden för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.

Den tyngsta posten utgörs av bidrag till fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer för information och utbildning om medbestämmandelagen. För detta ändamål beräknas 103 milj. kr., en ökning med 28 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. F. n. utgår en femtedel av beloppet till arbetsgivarorganisationer.

För bidrag till forskningsprojekt m. m. föreslås ett belopp om 20 milj. kr., en ökning med 2 milj. kr.

Slutligen föreslås att 10 milj. kr. skall utgå som bidrag till fackliga organisationer för utbildning av anställdas representanter i företagssty-

relser. Detta innebär en halvering av bidraget i förhållande till vad som utgår under innevarande budgetår. I propositionen motiveras reduktionen av bidraget med att omsättningen av fackliga förtroendemän med styrelseuppdrag vid statliga myndigheter allmänt sett är lägre än i övrig facklig verksamhet. Utbildningsverksamheten bedöms därför i framtiden kunna stabiliseras på en lägre nivå.

I den proposition (1975/76: 182) som låg till grund för riksdagens beslut i ovan redovisade informationsfrågor m. m. föreslogs att verksamheten skulle finansieras genom höjning av arbetarskyddsavgiften från 0,10 till 0,17 procentenheter. Förslaget vann inte riksdagens bifall utan finansieringen löstes genom ett statligt anslag.

I den socialdemokratiska partimotionen 827 yrkas att verksamheten fr. o. m. den 1 juli 1978 skall finansieras genom en på angivet sätt höjd arbetarskyddsavgift. Ett sådant avgiftsuttag beräknas i motionen ge en intäkt av ca 140 milj. kr. för helt kalenderår. I motionen föreslås också att *bidraget till arbetsgivarorganisationerna skall upphöra* i och med utgången av innevarande budgetår. I konsekvens med de framlagda förslagen i motionen yrkas att regeringens begäran om anslag till Bidrag till arbetarskyddsfonden skall avslås av riksdagen.

Utskottet behandlade förra året liknande yrkanden från socialdemokratiskt håll (AU 1976/77: 21). Utskottet fann då inte anledning för riksdagen att ompröva sin i samband med behandlingen av propositionen 1975/76: 182 intagna ståndpunkt i fråga om förevarande anslag och dess användning och avstyrkte därför aktuella motionsyrkanden. Utskottet har samma inställning i dag. När det gäller frågan om bidrag till arbetsgivarorganisationer vill utskottet tillägga att avtal på medbestämmandeområdet kan väntas innehålla principiella nyheter som kan beräknas kräva en omfattande utbildning av båda parter. Även arbetsgivarnas organisationer bör därför t. v. vara berättigade till bidrag. Avslutningsvis vill utskottet tillfoga att inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen enligt den s. k. 25-kronan förekommit en omfattande utbildning även på medbestämmandeområdet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 827 i aktuella delar.

Budgetpropositionens medelsberäkning ger inte utskottet anledning till erinran. Med hänsyn härtill och till utskottets ovan gjorda ställningstaganden till den nu behandlade motionen bör anslaget föras upp med förslaget belopp.

Utskottets hemställan

1. beträffande *sysselsättningspolitikens inriktning* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 893, yrkandena 1 och 2,

2. beträffande *lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 893, yrkandet 19,
3. beträffande *program mot utslagningen av människor* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 835,
4. beträffande *förvärvsarbete för pensionärer* att motionerna 1977/78: 1659 och 1977/78: 1695 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
5. beträffande *åtgärder för att motverka negativa effekter av förtidspensioneringen* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 484,
6. beträffande *uttrycket "naturlig avgång"* att motionen 1977/78: 485 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
7. beträffande *personalförstärkning till arbetsmarknadsverket* att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag avslår motionen 1977/78: 893, yrkandet 4,
8. beträffande *vidgade försök med allmän platsanmälan* att riksdagen med godkännande av propositionens förslag avslår motionerna 1977/78: 893, yrkandet 6, och 1977/78: 1654,
9. beträffande *medel för psykologiska konsultinsatser* att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag avslår motionen 1977/78: 610,
10. beträffande *uppsökande verksamhet bland latent arbetsökande m. m.* att motionen 1977/78: 814 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
11. att riksdagen godkänner i budgetpropositionen förordad ändring av grunderna för *flyttningsbidrag*, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1978,
12. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag och med avslag på motionen 1977/78: 893, yrkandet 5, till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1978/79 anvisar ett förslagsanslag av 768 980 000 kr.,
13. beträffande *stöd till produktutveckling* att riksdagen med anledning av motionen 1977/78: 893, yrkandet 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
14. beträffande *jämställdhetsbidraget* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 893, yrkandena 13 och 14,
15. beträffande *vidgade försök med könskvotering i samband med statligt stöd till företag* att motionen 1977/78: 893, yrkandet 15, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
16. beträffande *vidgade försök med utbildning för äldre arbetsökande m. m.* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 893, yrkandet 16,
17. beträffande *utbildning av anställda i de privata servicenäringsarna* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 893, yrkandet 17,
18. beträffande *utredning om utbildningsfonder* att motionen 1977/

- 78: 893, yrkandet 18, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
19. att riksdagen godkänner i budgetpropositionen förordad ändring i fråga om *rätten till arbetsmarknadsutbildning i syfte att öka jämställdheten mellan kvinnor och män,*
 20. att riksdagen bemyndigar regeringen att intill utgången av budgetåret 1978/79 förlänga *försöksverksamheten med bidrag till arbetsgivare som anställer och utbildar kvinnor resp. män för yrken som domineras av motsatt kön,*
 21. beträffande *sjuksköterskeutbildning som bristyrkesutbildning m. m.* att motionen 1977/78: 1342 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 22. beträffande *förbättrad arbetsmarknadsutbildning för invandrare* att motionen 1977/78: 612 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 23. beträffande *barntillsyn i samband med arbetsmarknadsutbildning* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 813,
 24. beträffande *enhetligt utbildningsbidrag om 175 kr. per dag m. m.* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 831,
 25. att riksdagen till *Bidrag till arbetsmarknadsutbildning* för budgetåret 1978/79 anvisar ett anslag av 1 421 550 000 kr.,
 26. att riksdagen godkänner i budgetpropositionen förordade ändrade grunder för *statsbidrag till kommunala och enskilda beredskapsarbeten,*
 27. beträffande *omläggning av riksväg 55 vid Strängnäs som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 1341 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 28. beträffande *vägarbeten i Kalmar län som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 808 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 29. beträffande *ombyggnad av riksväg 41 m. fl. vägar i södra Älvsborgs län som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 1329 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 30. beträffande *omläggning av Europaväg 4 på sträckan Gävle—Hamrånge som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 1320 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 31. beträffande *tvärbana på Sturups flygplats som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 821 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 32. beträffande *upprustning av skyddsvärda hus och miljöer som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 874 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 33. beträffande *restaurering av Gotlandskyrkor m. m. som beredskapsarbete* att motionerna 1977/78: 1338 och 1977/78: 1349 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 34. beträffande *åtgärder mot försurning av sjöar som beredskaps-*

- arbete* att motionen 1977/78: 483 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
35. beträffande *skogsvårdsarbeten som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 1663 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
36. beträffande *inventering och avlägsnande av skrotbilar som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 1703 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
37. beträffande *barnomsorg som beredskapsarbete* att motionen 1977/78: 1650 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
38. att riksdagen godkänner vad i budgetpropositionen anförts om *projektering av bostadshus*,
39. att riksdagen medger att regeringen får bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1978/79 besluta om *avskrivning av vissa lånefordringar* enligt budgetpropositionens förslag,
40. att riksdagen till *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 1 692 400 000 kr., varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
41. att riksdagen till *Stöd till lageruppbyggnad* för budgetåret 1978/79 anvisar ett förslagsanslag av 10 000 000 kr. .
42. att riksdagen till *Totalförsvarsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisar ett förslagsanslag av 56 700 000 kr.,
43. att riksdagen till *Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,
44. att riksdagen till *Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
45. beträffande *skyndsamt förslag från regeringen rörande de handikappades ställning på arbetsmarknaden* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 893, yrkandet 10,
46. beträffande *åtgärder för att främja möjligheter till arbete för de handikappade* att motionen 1977/78: 1321 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
47. beträffande *samordnade insatser för att återföra handikappade till arbetslivet* att motionen 1977/78: 1343 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
48. beträffande *höjning av bidraget för drift av enhet för arbetsprövning/arbetsträning* att riksdagen avslår motionen 893, yrkandet 7,
49. beträffande *höjning av bidraget till utbildning av handikappade i företag* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 893, yrkandet 11,
50. beträffande *översyn av bidragsreglerna för handikappbilar* att

- riksdagen avslår motionerna 1977/78: 1336 och 1977/78: 1348, i motsvarande del,
51. beträffande *fördelning av medel för arkivarbete med hänsyn till deltidstjänstgöring* att motionen 1977/78: 1662 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 52. beträffande *höjning av driftbidraget till skyddade verkstäder* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 893, yrkandet 8,
 53. beträffande *lokalisering till Karlstad av den centrala stiftelsen inom den skyddade verksamheten* att motionen 1977/78: 1323 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 54. beträffande *lokalisering till Söderhamn av den centrala stiftelsen inom den skyddade verksamheten* att motionerna 1977/78: 826, 1977/78: 1671 och 1977/78: 1716, yrkandet 3, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 55. beträffande *lokalisering till Skellefteå av den centrala stiftelsen inom den skyddade verksamheten* att motionen 1977/78: 391 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
 56. att riksdagen godkänner i budgetpropositionen förordade ändringar av grunderna för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1978,
 57. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under budgetåret 1978/79,
 58. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78: 893, yrkandet 9, till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 1 581 500 000 kr.,
 59. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78: 827, yrkandena 2, 3 och 4, till *Bidrag till arbetarskyddsfonden* för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.

Stockholm den 7 mars 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ROLF WIRTÉN

Närvarande: Rolf Wirtén (fp), Bengt Fagerlund (s), Jan-Ivan Nilsson (c), Alf Wennerfors (m), Ingemund Bengtsson (s), Torsten Stridsman (c), Birger Nilsson (s), Gördis Hörnlund (s), Allan Gustafsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Arne Fransson (c), Bernt Nilsson (s), Elver Jonsson (fp) och Frida Berglund (s).

Reservationer

Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Bernt Nilsson och Frida Berglund, alla s, har till betänkandet fogat reservationerna 1—12 och 14—15. Reservationen 13 har avgivits av Allan Gustafsson (c).

1. Sysselsättningspolitikens inriktning (mom. 1)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "De allmänna" och på s. 11 slutar "offensiv arbetsmarknadspolitik" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att den svenska ekonomin och därmed sysselsättningen står inför svåra problem. Vår balans gentemot utlandet är allvarligt störd, kontrollen över prisutvecklingen har gått förlorad, de ekonomiska klyftorna mellan olika medborgargrupper växer, statsfinanserna försvagas dramatiskt, industrins investeringar minskar kraftigt, bostadsbyggandet faller tillbaka och en trygg energiförsörjning hotas. Framtidstron bryts ned.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är beroende av ekonomins utveckling i stort. Följaktligen växer nu tecknen på en fortgående försvagning av arbetsmarknadsläget i styrka. Utskottet finner det därför nödvändigt att sammanfatta sin syn på regeringens politik inom ett antal, för sysselsättningen betydelsefulla, verksamhetsområden samt peka på förslag för en framtidsinriktad sysselsättningskapande politik.

Med den *ekonomiska politiken* läggs grunden för samhällsekonomisk balans. Samhällsekonomisk obalans i form av vidgade inkomst- och förmögenhetsklyftor, kraftiga prisstegringar, lågt kapacitetsutnyttjande samt stora och/eller långvariga underskott i utrikesaffärerna utgör hot mot sysselsättningen. I samtliga här exemplifierade avseenden har svensk ekonomi drastiskt försvagats under det senaste året.

Regeringen har i stort endast anvisat ett sätt att lösa vårt lands ekonomiska problem. Det är att minska kostnaderna för företagen och därigenom förbättra deras vinstsituation. Särskilt har man koncentrerat sig på lönekostnadernas roll och ställt i utsikt att bara dessa pressas ner tillräckligt lågt i förhållande till våra konkurrentländer så kommer vårt lands ekonomiska problem att lösas.

I detta sammanhang finner utskottet anledning peka på sina uttalanden i betänkandet AU 1976/77: 7 med anledning av proposition 1975/76: 211 om samordnad sysselsättningspolitik. Utskottet konstaterade att en förutsättning för bevarad och utvecklad sysselsättning är att samhällsekonomin är i balans. Utskottet pekade bl. a. på behovet av balans i utrikesaffärerna och behovet av att hålla prisstegringarna tillbaka.

Utskottet vill mot denna bakgrund peka på de förslag som framförts i partimotion från socialdemokraterna för att så snabbt som möjligt återföra vår ekonomi till ett läge med fullt kapacitetsutnyttjande. Denna politik tar sin utgångspunkt i kraftfulla insatser för ökad investeringsverksamhet och därmed ökad sysselsättning.

Utskottet har understrukt betydelsen av samhällsekonomisk balans. Ett viktigt syfte med den *statliga finanspolitiken* är att, under effektivt utnyttjande av våra samlade produktionsresurser, bidra till att upprätta och vidmakthålla denna jämvikt. Statsbudgeten är ett viktigt stabiliseringspolitiskt instrument. Den statliga budgetpolitiken får därmed avgörande betydelse för sysselsättningens utveckling.

Den borgerliga regeringens politik har inneburit kraftiga ökningar av det statliga budgetunderskottet med påfrestningar på svensk kapitalmarknad och växande utlandsupplåning som följd. Detta till trots förblir kapacitetsutnyttjandet lågt och arbetsmarknaden svag. Regeringen har trots kraftig underbalansering av budgeten ej förmått skapa den effektiva efterfrågan som skulle lägga grunden för expansion och sysselsättning.

Utskottet finner denna utveckling särskilt allvarlig som den svaga finanspolitiken reducerat regeringens möjligheter att i längden och eventuellt i ökande omfattning genomföra de massiva arbetsmarknadspolitiska insatser, som blir nödvändiga bl. a. till följd av regeringens politik i övrigt.

Den samlade effekten av de beslut som fattas i företagen har genomgripande betydelse för samhällsutvecklingen i allmänhet och för sysselsättningen i synnerhet. Företagens handlande som styrs av marknadskrafterna, leder inte nödvändigtvis till att de olika krav som måste ställas från samhälleliga utgångspunkter tillgodoses. Endast genom en målmedveten *näringspolitisk planering* kan det ömsesidiga samspel mellan företag och samhällsintressen uppstå i vilket en anpassning till de olika kraven kan äga rum. I detta syfte har i vårt land under den socialdemokratiska regeringens ledning utvecklats en rad näringspolitiska styrinstrument, alltifrån generella och selektiva stödinsatser till statligt ägarengagemang och olika typer av tvingande medel baserade på lagstiftning.

Vid maktövertagandet hösten 1976 övertog de borgerliga de instrument för näringspolitisk utveckling som byggts upp av socialdemokratin. Regeringen har emellertid i alltför stor utsträckning sett industrins problem som en uppgift för företagen själva att komma till rätta med. Regeringens åtgärder har, med undantag för vissa branschpolitiska ingrepp som framtvings av omständigheterna, i allt väsentligt inskränkts till att med generella medel upprätthålla verksamheten i företagen i avvaktan på en mera allmän konjunkturuppgång. Åtgärder syftande till mera aktiva ingrepp för att lösa de mera djupgående struktur-

problemen har saknats. Årets budgetproposition präglas av samma passivitet. Detta är en avgörande svaghet i denna del av regeringens sysselsättningspolitik.

I en tid med kraftigt fallande industriinvesteringar vill utskottet här uppmärksamma sina uttalanden i betänkandet 1976/77: 7 om att näringspolitiken måste inriktas så, att den främjar investeringsverksamheten.

I partimotion från socialdemokraterna läggs fram förslag till en framtidsinriktad näringspolitik, vilka inbegriper planering för framtida industriexpansion, åtgärder för ökade investeringar, företagens kapitalförsörjning, teknisk utveckling, marknadsföring m. m. Tyngdpunkten läggs på utvecklingen inom områden där den svenska industrin kan uppvisa stor effektivitet och produktionsförmåga. På den vägen kan vi lägga grunden för ökad sysselsättning.

Många av våra största industriella framgångar har åstadkommits genom yrkesskicklig produktion av tekniskt kvalificerade produkter. Genom nyttiggörande i industriell skala av uppfinningar och tekniska och naturvetenskapliga forskningsrön har företagsamhet och sysselsättning stärkts.

Regeringen har hitintills inte annat än i allmänna ordalag berört frågan om statens ansvar för *forsknings- och utvecklingsverksamheten* samt dess betydelse för svensk ekonomi. En proposition i frågan har anmälts bli förelagd riksdagen under våren 1978.

Utskottet finner återledning hänvisa till sitt betänkande 1976/77: 7. Utskottet underströk vid detta tillfälle kraven på insatser som stärker utvecklingskraften i företagen och tar till vara utvecklingsbara idéer.

I socialdemokraternas partimotion om teknisk utveckling, forskning och utbildning preciseras en lång rad konkreta förslag, vilka inriktas mot att utnyttja vetenskapens och teknikens möjligheter i arbetet för att skapa ett mänskligare samhälle och återge den svenska ekonomin dess styrka. Förslagen inbegriper stimulans av forsknings- och utvecklingsarbetet inom företagen, översyn av utbildningen, förstärkta resurser för forskning vid universitet och högskolor m. m.

Uppbyggnaden av ett säkert system för *energi*produktion, hushållning och sparande skapar omgående sysselsättning inom byggnadsverksamhet och industri. Samtidigt tryggas näringslivets energiförsörjning och skapas förutsättningar för framtidstro, industriell utbyggnad och utvecklad sysselsättning.

Regeringens sätt att hantera energifrågorna hotar redan i dag sysselsättningen för många människor inom byggnads- och verkstadsindustrin. Stora ekonomiska förluster uppstår och vår utrikesbalans utsetts för påfrestningar. Samtidigt försvåras näringslivets framtidsplanering. Därmed störs även den långsiktiga sysselsättningsutvecklingen.

Utskottet konstaterar att bakom 1975 års energipolitiska beslut stod

en bred riksdagsmajoritet. Samtidigt pekar utskottet på sitt uttalande i betänkandet AU 1976/77: 7 om behovet av en utbyggnad av industri-sektorn, bl. a. för att trygga sysselsättningen i den offentliga sektorn. Varje sådan utbyggnad förutsätter en säker tillgång på energi till rimliga priser.

Byggnadsverksamheten är något av en motor på svensk arbetsmarknad. Det har uppskattats att ungefär var sjätte sysselsatt på ett eller annat sätt för sin sysselsättning är beroende av byggandet.

Byggaktiviteten i den svenska ekonomin föll tillbaka under år 1977. Regeringen bär ett direkt ansvar härför.

Antalet påbörjade lägenheter uppgick år 1977 till endast 52 000. En minskning med drygt 5 000 från året innan. Regeringens insatser för att undvika denna nedgång har i stort bestått i vidgningar av underlaget för statliga bostadslån. I övrigt har man skjutit över ansvaret för byggvolymens utveckling på kommunerna.

Under året steg byggnadskostnaderna kraftigt. Detta verkade återhållande på igångsättningen. Bakom denna utveckling dolde sig dels stigande priser på byggmateriel, dels höjd mervärdeskatt. Till detta kom så att bostadsbyggandets försörjning med kreditiv och långa lån inte kunde genomföras utan störningar, vilket fick återverkningar på påbörjandet av nya lägenheter. Regeringen bär ett direkt ansvar för såväl prisutveckling som kreditförsörjning.

Regeringen har att avgöra ärenden om kommunernas byggnadsplanering. Den borgerliga regeringen har handlagt inkomna ärenden på ett sådant sätt att det nu finns en betydande balans av icke avgjorda ärenden. De störningar i kommunernas planverksamhet som därvid uppstår medverkar till att ytterligare försvåra bostadsbyggandet.

Under våren 1977 införde regeringen en särskild avgift för s. k. oprioriterat byggande. Avgiften infördes som ett led i regeringens besparingsåtgärder för att dämpa byggaktiviteten vid en tid då den totala byggnadsverksamheten visade tecken på nedgång. Avgiften avskaffades mot slutet av året efter upprepade krav från socialdemokratin. Regeringen hade då genom byggandets försvagade utveckling i olika delar av landet tvingats till omfattande dispensering.

Det statliga byggandet kom under året att störas genom upprepade regeringsingripanden. I budgetpropositionen 1977 lade regeringen fram förslag om statliga byggnadsinvesteringar och om skolbyggandet. Beslut härom fattades av riksdagen i mars. I sitt förslag till besparingsåtgärder föreslog regeringen kort därefter att nyligen beslutat byggande till ett värde av närmare 200 milj. kr. skulle senareläggas. Skolbyggandet skars ned, trots att en enig riksdag begärt höjda investeringsramar. I oktober månad återkom så regeringen ånyo, men nu med förslag om tidigareläggning av statligt byggande till samma belopp. Regeringens sätt att sköta byggplaneringen gjorde statens byggande ryc-

kigt och störde sysselsättningen.

Denna sammanfattning av regeringens politik för bostadsbyggande, statligt byggande och byggande i övrigt visar på avgörande svagheter. Att i detta läge skjuta över ansvaret för byggandets utveckling på kommunerna framstår som svårt att försvara.

Redan i april 1977 varnade socialdemokratin för en nedgång i byggnadsverksamheten. Ett program i sju punkter lades fram för att värna byggandets volym och byggsysselsättningen. Kraven upprepades i motionen 1976/77: 1613. Med undantag för kravet att avskaffa den särskilda investeringsavgiften beslutades dock inga åtgärder av vare sig den borgerliga riksdagsmajoriteten eller av regeringen. Detta är beklagligt. Följden blev att sysselsättningsläget för byggnadsarbetena i landet kom att allvarligt försämrats under år 1977.

I propositionen 1975/76: 211 om samordnad sysselsättningspolitik som behandlades av utskottet i betänkandet 1976/77: 7 underströks bebyggelseplaneringens och bostadsförsörjningens betydelse för sysselsättningens utveckling.

I särskilda motioner rörande bostadsbyggande, investeringsramar för skolbyggande m. m. har socialdemokraterna ånyo lagt fram förslag till åtgärder för ökad byggnadsverksamhet och förstärkt sysselsättning.

Denna genomgång av politiska sakområden med stor betydelse för sysselsättningen är inte heltäckande. Utskottet finner dock att redan denna redovisning bygger under de krav på en samordnad sysselsättningspolitik som formulerats i den socialdemokratiska partimotionen om sysselsättningspolitiken.

Utskottet tvingas konstatera att den borgerliga regeringens sysselsättningspolitik inte har svarat upp till dessa krav. Därmed har bl. a. behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser ökat utöver vad som behövt betingas av konjunkturutvecklingen.

Utskottet ställer sig med detta bakom de krav på och förutsättningar för en samordnad sysselsättningspolitik som formulerats av socialdemokraterna. Dessa bör riksdagen ge regeringen till känna.

Arbetsmarknadspolitiken utgör en hörnpelare i en samordnad sysselsättningsskapande politik för full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Detta mål nås inte en gång för alla. Full sysselsättning tryggas endast genom åtgärder, som ständigt anpassas till situationens krav.

F. n. beräknas ca fem procent av arbetskraften vara sysselsatta i offentliga arbeten samt arbetsmarknadspolitiskt motiverad utbildning. Verksamheten leds och genomförs med kompetens och initiativkraft av arbetsmarknadsverket.

I de tidigare avsnitten har utskottet behandlat konsekvenserna av att regeringen inte fört en samordnad sysselsättningspolitik. Detta har lett till att alla tillgängliga arbetsmarknadspolitiska instrument nu får utnyttjas genom stora insatser av offentliga budgetmedel. Den nu upp-

komna situationen har gjort att arbetsmarknadspolitiken måste i allt väsentligt koncentreras till insatser för att så långt möjligt trygga arbetena för de redan sysselsatta och hålla tillbaka den öppna arbetslösheten. Åtgärder för att förmedla nya varaktiga arbeten får stå tillbaka eller är verkningslösa till följd av bristen på lediga platser. Utrymmet för särskilda insatser till förmån för de svagaste på arbetsmarknaden har starkt begränsats. Politiken har fått en defensiv inriktning, där målet begränsats till att hjälpligt överbrygga konsekvenserna för den enskilde av en sviktande arbetsmarknad. Detta är i och för sig en angelägen arbetsmarknadspolitisk uppgift. Men de arbetsmarknadspolitiska ambitionerna måste sträcka sig längre.

Med den tidigare genomgången av de grundläggande förutsättningarna för en samordnad sysselsättningsskapande politik har utskottet velat uppmärksamma det samband som föreligger mellan å ena sidan regeringens agerande inom skilda politiska verksamhetsområden och å den andra sidan de arbetsmarknadsproblem som vuxit sig allt starkare.

Med denna genomgång har utskottet vidare berört socialdemokraternas samlade politik för sysselsättning och utveckling som den nu föreläggs riksdagen i ett stort antal motioner. Ett genomförande av dessa förslag skulle verksamt bidra till att återupprätta den svenska ekonomins inre och yttre balans samt återskapa framtidstron i vårt samhälle. Genom de direkta sysselsättningsskapande effekter som därmed skulle uppnås skulle också arbetsmarknadspolitiken kunna avlastas sina nuvarande defensiva uppgifter. Den skulle åter kunna inriktas mot offensiva insatser för att förmedla de arbetstillfällen som den av socialdemokraterna förordade politiken skapar till personer som nu är arbetslösa, går i beredskapsarbete, företagsutbildning eller sysselsätts genom andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Utskottet vill i detta sammanhang peka på de förslag som arbetsmarknadsverkets styrelse framfört i skrivelse till regeringen den 20 januari 1978. Verket finner det motiverat att nuvarande insatser som syftat till att i avvaktan på konjunkturuppgången bibehålla arbetskraften inom företagen avlöses av åtgärder för att stärka de expansiva företagens personalefterfrågan.

Den enligt utskottet viktigaste sysselsättningspolitiska åtgärden är nu att bringa den borgerliga stagnationspolitiken att upphöra. Med de socialdemokratiska förslagen inleds en politik som leder mot fullt utnyttjande av vår produktionskapacitet. För att på kort sikt öka arbetskraftsefterfrågan samtidigt som vi långsiktigt förstärker vår produktionskapacitet och våra sysselsättningsmöjligheter stimuleras kapitalbildningen på bred front. Den kraftfulla investeringssatsning som föreslagits och som omfattar industriinvesteringar, bostadsbyggande, investeringar i statligt företag samt kraftiga påslag på de statliga investeringarna skulle leda till en betydande ökning av antalet nya varaktiga arbeten. Det är utskottets mening att därmed en god grund skulle läggas för att med stöd-

former som förordats av arbetsmarknadsverkets styrelse nya arbeten skulle kunna erbjudas dem som i dag är arbetslösa eller sysselsatta genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för en offensiv arbetsmarknadspolitik som förordats i den socialdemokratiska motionen.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *sysselsättningspolitikens inriktning* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandena 1 och 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag (mom. 2)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar "Vid förra" och slutar "därför motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

På förslag av utskottets borgerliga majoritet avslog riksdagen det lagstiftningsyrkande som framställdes förra året. Som skäl angav utskottet bl. a. att nuvarande kanaler för information var tillräckliga och att sysselsättnings- och strukturproblemen borde "angripas med andra och konstruktivare metoder".

Med anledning av vad den borgerliga majoriteten anförde har i den socialdemokratiska motionen 893 gjorts en genomgång punkt för punkt av de regler, grundade antingen på lag eller frivilliga överenskommelser, som ger samhället och de anställdas organisationer möjlighet att få information om planerade driftinskränkningar och ta upp förhandlingar härom. Denna genomgång ger vid handen att det på olika vägar har byggts upp ett i och för sig väl förgrenat informationssystem. Men detta system är inte heltäckande och informationen når olika adressater. Som motionärerna påpekar är det en avgörande brist att regeringen i dag saknar en i lag grundad möjlighet att ingripa vid driftinskränkningar och företagsnedläggningar av mer allvarlig art. Regeringen är helt beroende av företagets intresse och goda vilja att förhandlingsvägen nå en lösning som innebär att omställningen kan ske i socialt acceptabla former. Det nuvarande informationssystemet måste kompletteras med regler som skapar möjligheter för regeringen att aktivt ingripa och sätta press på företagen. Utskottet delar alltså motionärernas uppfattning om behovet av lagstiftning.

Utskottet vill i likhet med motionärerna understryka att situationer som leder till sysselsättningsminskning inte kan undvikas. Ett dynamiskt näringsliv förutsätter förändringar. Olönsamma företag måste läggas ned och nya arbetstillfällen måste skapas i lönsamma branscher. Rationalisering är en självklar förutsättning för att företagen skall behålla

sin konkurrenskraft. Det skall också erkännas att en strukturrationalisering kan medföra att en bransch stärks samtidigt som enstaka företag slås ut. Avsikten med motionärernas förslag är sålunda inte att konservera nuvarande sysselsättningsstruktur, något som regeringens hittillsvarande politik i alltför hög grad varit inriktad på.

Det finns emellertid situationer där samhället och i sista hand regeringen måste ha möjligheter att kunna inskrida. Detta har exemplifierats i motionen: ett företag köper upp ett konkurrentföretag för att lägga ned det, en i och för sig lönsam tillverkning av en produkt läggs ned och ersätts med import från ett lågprisland eller en verksamhet flyttas inom landet eller utomlands med svåra följdverkningar inte bara för de anställda utan även för den ort där verksamheten bedrivs. I sådana och likartade fall måste regeringen ha möjlighet att inte bara ta upp förhandlingar utan även föreskriva villkor om avvecklingen. Företaget bör även kunna åläggas att fortsätta driften under en längre tid. Detta kan dock bli aktuellt enbart i rena undantagsfall.

Enligt utskottets mening bör regeringen skyndsamt utarbeta och lägga fram förslag till lag om samhällskontroll vid nedläggning av företag av det slag som ovan skisserats och som närmare preciserats i motionen 893. Vad utskottet anfört med anledning av motionen bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 19, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Personalförstärkning till arbetsmarknadsverket (mom. 7)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar "Som framgår" och på s. 17 slutar "nästföljande punkt" bort ha följande lydelse:

Under den första delen av 1970-talet har under socialdemokraternas ledning arbetsförmedlingen och dess verksamhet förnyats på ett genomgripande sätt. Förnyelsen har tagit sig uttryck i en i och för sig kraftig personalökning, i nya organisatoriska former och i införandet av nya tekniska hjälpmedel. Samtidigt har kraven successivt ökat på förmedlingen. Nya arbetsmarknadspolitiska medel har tillkommit och insatserna för utsatta grupper har successivt ökat.

I det läge som nu råder med en allt kärvare arbetsmarknad ställs arbetsförmedlingen inför alltmer arbetskrävande uppgifter. Större insatser måste göras i enskilda förmedlingsärenden och kravet på kontakter med arbetsgivarna ökar i motsvarande mån. Det är särskilt ange-

läget att förmedlingen tillförs de resurser som fordras för att effektivt kunna förmedla de lediga platser som finns även i ett svagt arbetsmarknadsläge.

Mot denna bakgrund är propositionens förslag till personalförstärkning alltför snävt. Det kan också med fog ifrågasättas om förslaget ger det påstådda nettotillskottet av nya tjänster. Under alla förhållanden är det enligt utskottets bedömning nödvändigt att tillföra arbetsmarknadsverket ytterligare personal. En utökning med 225 tjänster som föreslås i motionen är synnerligen välmotiverad. Denna personalförstärkning är också behövlig för att genomföra den omläggning till en offensivt inriktad arbetsmarknadspolitik som socialdemokraterna anser nödvändig. Betydelsefulla inslag i en sådan politik är vidgad verksamhet med allmän platsanmälan till arbetsförmedlingen, intensifierade insatser för kvinnor och arbetslösa ungdomar samt kraftfullare satsning på anpassningsgruppernas arbete för handikappade och äldre. Behovet av att utveckla dessa aktiviteter kommer att behandlas i senare sammanhang.

Den personalförstärkning utskottet förordat kan beräknas dra en ytterligare kostnad av 19,8 milj. kr. Utskottet återkommer till frågan om medelsanvisningen under nästföljande punkt. I övrigt har utskottet inte någon erinran mot propositionens beräkning av förvaltningskostnaderna.

Ovan redovisade ställningstagande innebär att utskottet biträder det aktuella yrkandet i motionen 893. Regeringen bör underrättas om vad utskottet anfört med anledning av motionen.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *personalförstärkning till arbetsmarknadsverket* att riksdagen med anledning av budgetpropositionens förslag samt med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 4, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Vidgade försök med allmän platsanmälan (mom. 8)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Vad först" och på s. 19 slutar "socialdemokratiska motionen" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till de positiva erfarenheterna av den inledda verksamheten med allmän platsförmedling är det förvånande att regeringen har en så restriktiv inställning till utbyggnad av verksamheten. Det är särskilt angeläget att arbetsförmedlingen i ett läge med en vikande arbetsmarknad tar vara på den efterfrågan på arbetskraft som finns. Förmedlingens möjligheter är i hög grad beroende av en obligatorisk anmälan av lediga platser med därtill kopplad automatisk databehandling. Utskottet ställer sig därför bakom förslaget i motionen 893 om att verk-

samheten med allmän platsanmälan skall vidgas att omfatta ytterligare tio län.

Regeringen har meddelat att verksamheten skall införas i fyra av de av socialdemokraterna föreslagna länen fr. o. m. den 1 mars. Enligt utskottets mening bör denna utbyggnad kompletteras med Hallands och Skaraborgs län redan våren 1978 och med ytterligare fyra län efter budgetårsskiftet.

Utskottets ställningstagande innebär att yrkandet i motionen 1654 om temporärt inställande av all fortsatt utbyggnad av verksamheten samtidigt avstyrks. De krav om utvärdering som ställs i motionen är f. ö. redan tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *vidgade försök med allmän platsanmälan* att riksdagen med anledning av budgetpropositionens förslag och motionen 1977/78: 893, yrkandet 6, samt med avslag på motionen 1977/78: 1654 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Medelsanvisning under anslaget Arbetsmarknadsservice (mom. 12)

under förutsättning av bifall till reservationen 3

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar "Det sammanlagda" och slutar "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tillstyrkt socialdemokraternas förslag att arbetsmarknadsverket skall tillföras ytterligare 225 tjänster. Det medför en kostnadsökning med 19,8 milj. kr. Med hänvisning till detta ställningstagande och då propositionens medelsberäkning i övrigt kan godtas bör anslaget föras upp med (768 980 000 + 18 900 000) 787 880 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 5, och med anledning av budgetpropositionens förslag till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1978/79 anvisar ett förslagsanslag av 787 880 000 kr.

6. Jämställdhet i arbetslivet, m. m. (mom. 14—17)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar "Ett liknande" och slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i den socialdemokratiska partimotionen att konstruktionen av jämställdhetsbidraget bör förenklas och att bidragsbeloppet samtidigt bör höjas till 16 kr. per timme för att få effekt i nuvarande arbetsmarknadsläge. Motionen tillstyrks sålunda i aktuella delar.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar "Könskvoteringen inom" och på s. 27 slutar "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

Som konstateras i motionen 893 leder de uppnådda resultaten av könskvotering i den regionalpolitiska stödverksamheten till att man nu bör gå vidare och undersöka om liknande system kan införas i anslutning till andra former av statligt stöd till företag. Därvid bör prövas möjligheterna till någon form av kvotering dels vid nyrekrytering, dels vid personalutbildningen inom företagen. Till utvecklande härav vill utskottet anföra följande.

Könskvoteringen inom det regionalpolitiskt motiverade stödet underlättas av att den därvid kommer att tillämpas vid nyrekrytering av personal. Också inom arbetsmarknadspolitiken finns en rad stödformer som syftar till att främja nyanställning av personal. Det bör prövas om kvoteringsregler kan användas även i dessa sammanhang. Vid de överväganden som utskottet förordat bör man gå vidare och pröva möjligheterna till kvoteringsregler också inom de olika former av stöd till etablering och utvidgning av företag som utvecklats inom näringspolitiken.

Jämställdhetsaspekterna måste på ett helt annat sätt än hittills få slå igenom i den personalutbildning som bedrivs inom företagen. Det är givetvis tillfredsställande att detta — efter påstötningar från socialdemokratiskt håll — uppmärksammas i de föreskrifter som utfärdats om den arbetsmarknadsutbildning i företag som bedrivs med stöd av den s. k. 25-kronan. Den övervägande delen av personalutbildningen inom företagen sker dock utan statligt stöd. Att den utbildningen har allvarliga brister från jämställdhetssynpunkt har visats av utredningen om företagsutbildning i dess nyligen avgivna betänkande. Möjligheter att styra denna utbildning i önskad riktning — förutom genom inflytande av de fackliga organisationerna — kan öppna sig om man inför ett system med utbildningsfonder. Utskottet återkommer i det följande till fondfrågan.

Vad utskottet anfört med anledning av det aktuella yrkandet i motionen 893 bör regeringen underrättas om.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar "Den av" och slutar "inte påkallat" bort ha följande lydelse:

Äldre arbetssökande är klart underrepresenterade inom arbetsmarknadsutbildningen. Detsamma gäller om medelålders kvinnor. Gjorda försök att med särskilda åtgärder nå ut till dessa grupper har gett lo-

vande resultat. Man bör därför gå vidare med vidgade försök av det slag som skisseras i motionen 893. Regeringen bör underrättas härom.

dels att den del av utskottet yttrande på s. 27 som börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "avstyrks motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Som påpekas i motionen 893 finns möjlighet att köpa utbildningsresurser från AMU-centra. Denna möjlighet är dock alltför begränsad. Det är t. ex. angeläget att kunna utnyttja annan form av utbildning för personal i serviceföretag på mindre orter och i glesbygd med långa avstånd till närmaste AMU-center. Motionsuppslaget bör därför komma till utförande i praktiska försök. Regeringen bör underrättas om vad utskottet anfört med anledning av motionen i förevarande del.

dels att utskottets hemställan under 14—17 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *jämställdhetsbidraget m. m.* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandena 13 och 14, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
15. beträffande *vidgade försök med könskvotering i samband med statligt stöd till företag* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 15, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
16. beträffande *vidgade försök med utbildning för äldre arbetssökande m. m.* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 16, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
17. beträffande *utbildning av anställda i privata serviceföretag* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 17, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Utredning om utbildningsfonder (mom. 18)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Ett liknande" och på s. 28 slutar "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

I den av den socialdemokratiska regeringen framlagda propositionen 1975/76: 211 förutskickades att frågan om utbildningsfonder skulle utredas vidare i anslutning till den kartläggning av företagens internutbildning som bedrivits av utredningen om företagsutbildning. Denna utredning har slutfört sitt uppdrag. Till fullföljande av de ursprungliga intentionerna är det angeläget att fondfrågan snarast tas upp till prövning i utredningssammanhang. Regeringen bör underrättas härom.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *utredning om utbildningsfonder* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 18, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Barntillsyn i samband med arbetsmarknadsutbildning (mom. 23)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar "Ett motionsyrkande" och slutar "därför motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker motionen 813. Försöksverksamheten med barn-tillsyn i samband med arbetsmarknadsutbildning bör i enlighet med motionen utvidgas att även gälla de fall då föräldern eller föräldrarna får sin utbildning inom den egna kommunen men under utbildnings-tiden måste bo utanför hemorten. Detta är en rättvisefråga för dem som är hemmahörande i till ytvidden stora kommuner med långa av-stånd till tätorten. De föreskrifter som meddelats om försöksverksam-heten bör ändras i enlighet med det sagda. Vad utskottet anfört bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. *beträffande barntillsyn i samband med arbetsmarknadsutbild-ning att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 813 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.*

9. Skyndsamt förslag från regeringen rörande de handikappades ställning på arbetsmarknaden (mom. 45)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "Utskottet kan" och på s. 39 slutar "avstyrks motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas oro när det gäller de handikappades ställning på arbetsmarknaden. Som motionärerna påpekar har exempel-vis utbyggnaden av den skyddade verksamheten nu avstannat. En sådan utveckling får allvarliga konsekvenser särskilt i rådande arbetsmark-nadsläge.

En orsak till den rådande avvaktande hållningen från huvudmännens sida när det gäller utbyggnad och planering av verksamheter för de handikappade får anses vara det faktum att regeringens proposition rö-rande den framtida organisationen för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. kom att föreläggas riksdagen först efter betydande förseningar.

Det gäller nu, som också framhålls i motionen, att söka återta den tid som förlorats. En lämplig början bör därvid vara att sysselsättnings-utredningens delbetänkande Arbete åt handikappade och det under förra året framlagda förslaget om näringshjälp blir föremål för en snabb be-handling av regeringen och att förslag skyndsamt och med förtur före-läggs riksdagen.

Vad utskottet anfört med anledning av motionen 893 i denna del bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 45 bort ha följande lydelse:

45. beträffande *skyndsamt förslag från regeringen rörande de handikappades ställning på arbetsmarknaden* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 10, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Höjning av bidraget för drift av enhet för arbetsprovning/arbetsutbildning (mom. 48)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 40 som börjar "Utskottet vill" och slutar "propositionens medelsberäkning" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att de nuvarande huvudmännen för verksamheten inte ensamma skall behöva bära de betydande kostnadsstegringar som man måste räkna med innan den nya organisationen genomförs. Detta synes desto mer befogat som det statliga övertagandet kommer till stånd senare än beräknat på grund av att propositionen rörande skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. till följd av den borgerliga regeringens handläggning blev försenad i förhållande till de ursprungliga planerna.

Utskottet tillstyrker följaktligen den i motionen föreslagna höjningen av statsbidraget med 1 000 kr. per plats och 1 200 timmar. Regeringen bör underrättas härom.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande *höjning av bidraget för drift av enhet för arbetsprovning/arbetsutbildning* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 7, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Höjning av bidraget till utbildning av handikappade i företag (mom. 49)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 40 som börjar "Utskottet behandlade" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till de handikappades allt svårare problem att erhålla arbete är det enligt utskottets uppfattning nödvändigt att stimulera till

ökade utbildningsinsatser för att på det viset underlätta sysselsättningen för denna kategori. I likhet med motionärerna anser därför utskottet att bidraget för utbildning av arbetshandikappade i företag bör höjas till 16 kr. per utbildningstimme. Möjligheten att i enstaka fall ge förstärkt bidrag ändrar enligt utskottets mening inte behovet av en högre nivå för det bidrag som normalt skall utgå. Även sysselsättningsutredningen har i sitt delbetänkande Arbete åt handikappade f. ö. föreslagit en förstärkning av det generella bidraget för detta slag av utbildning.

Vad utskottet anfört med anledning av motionen 893 i denna del bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 49 bort ha följande lydelse:

49. *beträffande höjning av bidraget till utbildning av handikappade i företag* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 11, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Höjning av driftbidraget till skyddade verkstäder (mom. 52)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 43 börjar "Riksdagen avslag" och på s. 44 slutar "av verksamheten" bort ha följande lydelse:

Det har tidigare påpekats att regeringens proposition rörande den framtida organisationen för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. förelades riksdagen betydligt senare än planerat. Detta har fått negativa konsekvenser för verksamhetens fortsatta bedrivande. Åtskilliga huvudmän har redan i dag betydande åtaganden när det gäller den skyddade verksamheten. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att AMS i sin petita påtalat att det finns stor risk för att erforderliga nyetableringar och ombyggnation av gamla verkstäder med undermålig arbetsmiljö inte kommer till stånd såvida inte organisationsutredningens förslag leder till någon åtgärd under nästa budgetår eller att väsentliga förbättringar av bidragsreglerna genomförs.

Mot den angivna bakgrunden och då man måste räkna med att den nya organisationen kommer att träda i kraft tidigast från den 1 januari 1980 anser utskottet att bidraget bör höjas med 1 000 kr. per plats och 1 200 timmar i enlighet med motionärernas förslag. Regeringen bör underrättas härom.

dels att utskottets hemställan under 52 bort ha följande lydelse:

52. *beträffande höjning av driftbidraget till skyddade verkstäder* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 8, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Lokalisering till Karlstad av den centrala stiftelsen inom den skyddade verksamheten (mom. 53)

av Allan Gustafsson (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Utskottet (AU 1977/78: 16) uttalade" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Vid prövning av de i motionerna föreslagna lokaliseringsorterna för den centrala stiftelsen har utskottet funnit starka skäl som talar för att organisationskommittén särskilt överväger Karlstad. Som framgår av motionen 1323 av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson m. fl. (fp, c, m) har nämligen Karlstad stora fördelar som lokaliseringsort för den berörda verksamheten. Vad utskottet anfört med anledning av motionen 1323 bör regeringen underrättas om.

Övriga motioner med förslag till lokaliseringsort för den skyddade verksamheten bör följaktligen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 53 bort ha följande lydelse:

53. *beträffande lokalisering till Karlstad av den centrala stiftelsen inom den skyddade verksamheten* att riksdagen med anledning av motionen 1977/78: 1323 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Medelsberäkningen under anslaget Särskilda åtgärder för arbetsanpassning (mom. 58)

under förutsättning av bifall till reservationerna 9 och 11.

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Det totala" och slutar "betänkandet avstyrkt" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som i det föregående tillstyrkt de i motionen framställda yrkandena om höjning av statsbidraget för drift av enhet för arbetsprövning/arbetsträning resp. till skyddade verkstäder, tillstyrker därför den i motionen begärda uppräknings av anslaget med 19 milj. kr. I övrigt godtas propositionens beräkning av anslagsbehovet. Anslaget bör alltså föras upp med 1 600 500 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 58 bort ha följande lydelse:

58. att riksdagen med anledning av budgetpropositionens förslag samt med bifall till motionen 1977/78: 893, yrkandet 9, till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 1 600 500 000 kr.

15. Bidrag till arbetarskyddsfonden (mom. 59)

De socialdemokratiska reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar "Utskottet behandlade" och slutar "föreslaget belopp" bort ha följande lydelse:

Finansieringsförslaget i propositionen 1975/76: 182 byggde på tanken att kostnaderna för information, utbildning och forskning sammanhängande med arbetsrättsreformen skall bäras av produktionen. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning från principiella utgångspunkter. Såsom yrkas i motionen 827 bör finansieringen av utbildning och övriga åtgärder läggas om och från den 1 juli 1978 ske i den ordning som förutsattes i propositionen 182, dvs. genom höjning av arbetarskyddsavgiften från 0,10 till 0,17 procent. Genom den höjda avgiften kan uppskattningsvis ca 140 milj. kr. bli disponibla för de aktuella aktiviteterna. Anslaget Bidrag till arbetarskyddsfonden kan följaktligen försvinna nästa budgetår.

Lagen om arbetarskyddsavgift bör ändras i enlighet med det sagda. Utskottet lägger i det följande fram lagförslag härom.

Utskottet delar även motionärernas uppfattning att bidraget till arbetsgivarorganisationerna för att täcka kostnader för information och utbildning bör upphöra i och med utgången av innevarande budgetår. Det finns flera skäl som talar för detta. Bl. a. kan nämnas att man på arbetsgivarsidan inte tillnärmelsevis har den omsättning på förtroendevalda som man har på arbetstagersidan. Dessutom måste det vara naturligt att företagen räknar med utgifter för utbildning av arbetsgivarföreträdare som en del av företagets allmänna kostnader och att produktionen sålunda får bära kostnaderna direkt. Om förslaget realiserar bör de medel som frigörs användas för arbetstagarnas informations- och utbildningsverksamhet samt för forskningen på arbetslivets område.

Vad utskottet anfört med anledning av motionen 827 bör regeringen underrättas om.

Med hänsyn till ovan gjort ställningstagande i finansieringsfrågan avstyrker utskottet den föreslagna medelsanvisningen.

dels att utskottets hemställan under 59 bort ha följande lydelse:

59. att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 827, yrkandena

2—4,

dels antar följande lagförslag:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift

Härigenom föreskrives att 1, 3 och 4 §§ lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Arbetsgivaravgift som bidrag till arbetarskydd (arbetarskyddsavgift) erläggs enligt denna lag.

Arbetsgivaravgift som bidrag till arbetarskydd *samt till forskning, utveckling, utbildning och upplysning beträffande arbetslivs- och inflytandefrågor* (arbetarskyddsavgift) erläggs enligt denna lag.

3 §¹

Arbetsgivare erlägger årligen arbetarskyddsavgift med belopp som motsvarar *en tiondels* procent av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Arbetsgivare erlägger årligen arbetarskyddsavgift med belopp som motsvarar *sjutton hundra*dels procent av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare, vars lön under året understigit femhundra kronor. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring. Avgift erlägges ej heller för lön som arbetsgivare utgivit till hemmavarande barn för arbete utfört i hans förvärvsverksamhet i de fall avdrag för lönen ej får ske vid inkomsttaxeringen.

4 §²

Av arbetarskyddsavgiften skall *en fjärdedel* utgöra bidrag till statsverkets kostnader för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet och *tre fjärdedelar* bidrag till kostnader i övrigt för forskning och utveckling samt utbildning och upplysning beträffande arbetarskydd *ävensom till kostnader för skyddsarbete som utföres av skyddsombud som utsetts enligt 40 § tredje stycket arbetarskyddslagen (1949: 1). Den sistnämnda delen skall föras till*

Av arbetarskyddsavgiften skall *femton procent* utgöra bidrag till statsverkets kostnader för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet.

Återstoden skall utgöra bidrag till

1. kostnader i övrigt för forskning och utveckling samt utbildning och upplysning beträffande arbetarskydd,

2. kostnader för forskning och utveckling samt utbildning och upplysning beträffande medbe-

¹ Senaste lydelse 1975: 321.

² Senaste lydelse 1974: 796.

Nuvarande lydelse

en fond, benämnd arbetarskyddsfonden, som förvaltas enligt grunder som regeringen fastställer.

Föreslagen lydelse

stämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt,

3. kostnader för skyddsarbete som utföres av skyddsombud som har utsetts enligt 40 § tredje stycket arbetarskyddslagen (1949: 1),

4. kostnader för utbildning av styrelserepresentanter för de anställda.

Den del av arbetarskyddsavgiften som avses i andra stycket skall föras till en fond, benämnd arbetarskyddsfonden. Fonden förvaltas enligt grunder som regeringen fastställer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

Äldre bestämmelser gäller allttjämt i fråga om avgift för tid före ikraftträdandet.

dels avslår propositionen 1977/78: 100 bil. 15 i vad avser anslaget C 6 Bidrag till arbetarskyddsfonden,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i fråga om *upphörande av stödet till arbetsgivarorganisationer.*

Särskilda yttranden

av Alf Wennerfors (m) och Filip Fridolfsson (m) som anför:

1. Förvärvsarbete för pensionärer (mom. 4)

Det är utomordentligt betydelsefullt att de äldre även efter pensioneringen får möjlighet till förvärvsarbete i den form och omfattning som passar dem. Detta är ett problem som ännu inte fått en tillfredsställande lösning. I motionerna 1659 och 1695 har framförts en rad konkreta uppslag. Vi ser dem som mycket värdefulla och utgår därför från att de aktualiseras inom sysselsättningsutredningen under arbetet på utredningens slutbetänkande.

2. Vidgade försök med könskvotering i samband med statligt stöd till företag (mom. 15)

I anslutning till motionskravet om vidgad användning av könskvotering som villkor för statliga stödinsatser vill vi deklarerat att vi ser det som angeläget att främja strävandena mot jämställdhet i arbetslivet och

att det är nödvändigt med konkreta åtgärder av skilda slag för att dessa strävanden skall nå effekt. Enligt vår uppfattning är emellertid könskvotering en tveksam väg att gå. Principiella skäl talar mot den metoden.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Motionerna	1
Utskottet	7
Arbetsmarknadspolitikens inriktning m. m.	7
Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m. m.	15
Arbetsmarknadsservice	17
Bidrag till arbetsmarknadsutbildning	22
Sysselsättningsskapande åtgärder	30
Beredskapsarbeten	31
Industribeställningar	33
Detaljplaneringsbidrag	34
Medelsberäkning m. m.	34
Stöd till lageruppbyggnad	34
Totalförsvarsverksamhet	35
Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning	35
Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning	36
Särskilda åtgärder för arbetsanpassning	36
Allmänt	37
Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade	40
Sysselsättningskapande åtgärder för svårplacerade	41
Medelsberäkningen	44
Bidrag till arbetarskyddsfonden	45
Utskottets hemställan	46
Reservationer	51
samtliga anförda av socialdemokraterna utom nr 13 som anförts av Allan Gustavsson (c)	
1. Sysselsättningspolitikens inriktning	51
2. Lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag	57
3. Personalförstärkning till arbetsmarknadsverket	58
4. Vidgade försök med allmän platsanmälan	59
5. Medelsanvisning under anslaget Arbetsmarknadsservice ..	60
6. Jämställdhet i arbetslivet, m. m.	60
7. Utredning om utbildningsfonder	62
8. Barntillsyn i samband med arbetsmarknadsutbildning	63
9. Skyndsamt förslag från regeringen rörande de handikappa- des ställning på arbetsmarknaden	63
10. Höjning av bidraget för drift av enhet för arbetsprövning/ arbetsträning	64
11. Höjning av bidraget till utbildning av handikappade i företag	64
12. Höjning av driftbidraget till skyddade verkstäder	65
13. Lokalisering till Karlstad av den centrala stiftelsen inom den skyddade verksamheten	66
14. Medelsberäkningen under anslaget Särskilda åtgärder för ar- betsanpassning	66
15. Bidrag till arbetarskyddsfonden	67
Särskilda yttranden	69
båda avgivna av Alf Wennerfors (m) och Filip Fridolfsson (m)	
1. Förvärsarbete för pensionärer	69
2. Vidgade försök med könskvotering i samband med statligt stöd till företag	69

